

پودمان ۵

آماده کردن کودک برای نوشتن

وقتی کودک آمادگی ندارد، برای نوشتن یک کلمه شاید هفته‌ها وقت صرف کنید، در حالی که وقتی کودک آمادگی دارد فقط چند لحظه کافی است.

زمان: ۶۰ ساعت (نظری ۲۴ ساعت + عملی ۳۶ ساعت)

واحد یادگیری ۵

آماده کردن کودک برای نوشتن

استاندارد عملکرد

آماده کردن کودک برای نوشتن از طریق شناخت مراحل نوشتن و سازمان دهی فضا برای نوشتن، هماهنگی چشم و دست و پرورش تجسم فضایی در نوشتن براساس منابع علمی و آموزشی معتبر، استانداردهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش و دستورالعمل های سازمان بهزیستی کشور

شایستگی های فنی مورد انتظار در این واحد یادگیری:

- ۱ توسعه شناخت نوشتن
- ۲ سازمان دهی فضا برای نوشتن
- ۳ هماهنگی چشم و دست برای نوشتن
- ۴ پرورش تجسم فضایی در نوشتن

شایستگی های غیر فنی مورد انتظار در واحد یادگیری:

- ۱ یادگیری
- ۲ مهارت گوش کردن
- ۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

هدف توانمندسازی ۱-۵: توسعه شناخت مراحل نوشتن کلمات را توضیح دهد.

آماده کردن کودک برای نوشتن

«ن»، سوگند به قلم و آنچه می نویسند

(سوره قلم، آیه ۱)

فعالیت ۱: شما بیشتر از خواندن لذت می برید یا نوشتن؟ چرا؟
دوست دارید نویسنده باشید یا خواننده کتاب؟ با دوستانتان گفت و گو کنید.

گفت و گو
کنید

شکل ۱- نوشتن کودک

نوشتن

یک فرایند است، نه حاصل کار؛ زیرا مجموعه‌ای از فعالیت‌های خطی، هم شکل و متوالی است که مراحل خاصی دارد.
نوشتن کودک نشان‌دهنده سیر پویایی او در بیان خود است.
از طرفی خواندن و نوشتن به یکدیگر وابسته هستند (شکل ۱).

خواندن و نوشتن دو روی یک سکه است.

اسپادک^۱

نکته

ضرورت و اهمیت نوشتن

مهارت نوشتن نیز مانند خواندن، طی سال‌ها ایجاد می‌شود. کودکان بارها و بارها شاهد نوشتن بزرگ‌ترها هستند؛ از این رو این کار مانند صحبت کردن و سپس خواندن برای آنها قابل تقلید است. بسیار اوقات شاهد بازی‌های نوشتاری کودک بوده‌اید که نوعی تقلید از بزرگ‌ترها است، او در این مواقع می‌بیند که نوشتن راهی است برای بیان غیر شفاهی خود (شکل ۲).

شکل ۲- بازی نوشتاری کودک

کودک بارها در بازی‌های تقلیدی خود از این هنر نوشتاری در نسخه‌نویسی برای دکتر بازی و مشق در معلم بازی استفاده می‌کند. وقتی به خط خطی‌های او نگاه می‌کنید او را تشویق کنید و باید به یاد داشته باشید تمامی این مراحل، آمادگی برای نوشتن است باید بدانید که در آموزش پیش از دبستان، هدف نوشتن نیست، بلکه آمادگی برای نوشتن است.

بی‌توجهی به **مسائل محیطی** (نحوه در دست گرفتن مداد، طرز نشستن، توجه به چپ و راست دست بودن؛ نحوه قرار گرفتن کاغذ و میزان نور) **مهارتی** (هماهنگی چشم و دست، مهارت عضلات بزرگ و کوچک دست) و بالاخره **مسائل شناختی** (تجسم فضایی و مکانی) که در بخش‌های آینده مفصلاً در این زمینه بحث خواهد شد. منجر به دشواری‌هایی در نوشتن می‌شود که تا بزرگسالی ادامه می‌یابد؛ در حالی که با تمرین و مهارت در زمینه هر یک از موارد از دوران کودکی می‌توان مانع بروز این مشکلات شد.

مشکلات نوشتاری به وجود آمده از دوران کودکی عبارت‌اند از:

■ **کج‌نویسی:** در نتیجه نزدیکی زیاد بازو به بدن و محکم گرفتن شست، دور بودن نوک قلم از انگشت، صحیح نبودن جهت کاغذ و درک نکردن خط زمینه، ایجاد می‌شود.

■ **پرفشارنویسی:** فشار دادن بیش از حد انگشت سبابه، استفاده از قلم نامناسب (نازک بودن بیش از حد قلم)، توجه نکردن به تفکیک فشار لازم، منجر به پرفشارنویسی می‌گردد.

■ **کم‌رنگ‌نویسی بیش از حد:** قرار دادن بیش از حد کاغذ به صورت اریب و قطر بیش از حد قلم باعث کم‌رنگ‌نویسی می‌شود.

■ **وارونه‌نویسی:** نوشتن حروف به صورت واژگون مانند [۴۳] و [۶۶] به دلیل ناآگاهی از مفاهیم مکانی، خط زمینه و ضعف حافظه دیداری، کودک رخ می‌دهد.

هر کدام از این موارد عواملی دارد که در بحث آماده‌سازی فضا، مفاهیم مکانی و غیره قابل رفع است.

هدف توانمندسازی ۲-۵: فهرست واریسی از مراحل آمادگی برای نوشتن کودک تهیه کند.

مراحل آمادگی برای نوشتن از تولد تا پنج سالگی

همان‌گونه که اشاره شد، نوشتن تنها فکر کردن و ثبت آن به صورت نوشته (حاصل کار) نیست. بلکه باید تأکید شود که نوشتن فرایندی است که در طی زمان و با انجام یک سری فعالیت‌ها برای آماده شدن جهت نوشتن صورت می‌گیرد.

جدول ۱ - مراحل آمادگی برای نوشتن از تولد تا پنج سالگی

سن	ویژگی‌ها
تولد تا ۲ سال	<ul style="list-style-type: none"> ■ کشف اسباب‌بازی‌ها و این دست آن دست کردن آنها ■ گرفتن اسباب‌بازی‌ها بین شست و انگشت نشانه ■ اثرگذاری دست و خط خطی روی ظروف ■ در دست گرفتن مدادهای کلفت (مدادهای شمعی) ■ حرکت مداد به جلو و عقب و افزودن نقطه به آنها
۲ تا ۳ سال	<ul style="list-style-type: none"> ■ استفاده از ماژیک‌های کلفت و مداد شمعی ■ استفاده از هر دو دست و نهایتاً ترجیح یکی بر دیگری ■ کشیدن خطوط افقی و عمودی ■ کشیدن دایره‌های ناقص ■ وانمود کردن به نوشتن
۳ تا ۴ سال	<ul style="list-style-type: none"> ■ کنترل بهتر مداد و کشیدن اشکال ساده ■ رسم بعضی حروف ■ علاقه به کپی کردن نامش ■ سعی در نوشتن به‌طور مستقل ■ آگاهی از منجر شدن علائم به نوشتن
۴ تا ۵ سال	<ul style="list-style-type: none"> ■ شناسایی تعداد بیشتری از حروف ■ ترکیب حروف در کلمات دو حرفی (آب) و سه حرفی (نان)

فعالیت ۲: با توجه به جدول مراحل آمادگی برای نوشتن، مجموعه‌ای از خطوط ترسیم شدهٔ کودکان ۲ تا ۵ سال را در گروه‌های کلاسی جمع‌آوری کنید و نمایشگاهی بر پا نمایید و در مورد آن صحبت کنید.

نمایشگاه
برگزار کنید

برپایی نمایشگاه در مراکز پیش از دبستان بسیار ضروری و مفید است. این نمایشگاه علاوه بر نشان دادن جریان فعالیت‌های شما و کودکان، از جهت دیگر نیز حائز اهمیت است. (بازدیدکنندگان بزرگسال و کودکان) هر یک از این دو گروه می‌توانند راهگشا، تقویت‌کننده و مشوق باشند. افراد بزرگسال علاوه بر آشنایی با کار شما می‌توانند راهنمایی و همراهی داشته باشند و کودکان می‌توانند از آنها ایده بگیرند و اعتماد به نفس پیدا کنند. سه پایه‌ها، پانل‌های گوناگون، ریسمان‌های دیواری و غیره هر یک با توجه به امکانات شما قابل استفاده هستند. از کتاب دانش فنی پایه در این زمینه می‌توانید استفاده کنید.

فعالیت ۳: فهرست واریسی از مراحل نوشتن برای کودک ۴ ساله تهیه کنید و بعد از مشاهده کودک و تکمیل فهرست واریسی گزارش آن را ارائه دهید.

فهرست
تهیه کنید

هدف توانمندسازی ۳-۵: سازمان‌دهی فضا برای نوشتن را توضیح دهد.

سازمان‌دهی فضا برای نوشتن

فعالیت ۴: دوست دارید در کجای کلاس بنشینید، جلو یا عقب و یا وسط کلاس؟ چرا؟ با دوستانتان گفت‌وگو کنید و دلایلتان را فهرست کنید.

گفت‌وگو
کنید

محل نشستن در کلاس، سمت راست یا چپ صندلی و نزدیک و یا دور بودن از تخته و چپ دست یا راست دست بودن هم‌کلاسی، همگی در روند نوشتن و رفتار در مراکز آموزشی اثر می‌گذارند. از این رو پس از ضرورت و اهمیت نوشتن باید به سازمان‌دهی فضا برای نوشتن توجه شود که شامل موارد زیر است:

نمودار ۱- سازمان‌دهی فضا برای نوشتن

هدف توانمندسازی ۴-۵: فضا را در فعالیت آموزشی برای نوشتن سازمان دهی کند.

الف) نحوه نشستن: از آنجا که کودکان در مرحله اولیه رشد قرار دارند، هنگام نوشتن چنانچه کمر و گردن خود را زیاد خم کنند، ستون فقرات آنان از حالات طبیعی خارج می‌شود و در آینده سلامتشان به خطر خواهد افتاد. خمیدگی زیاد ستون فقرات سبب بروز خستگی جسمی کودک می‌شود.

پس به کودکان یادآوری کنید که هنگام نشستن پشت میز و یا روی زمین کمر و گردن را مستقیم نگاه دارند و از خم شدن بپرهیزند. چنانچه روی زمین می‌نویسند، از چهار پایه کوتاه استفاده کنند تا سطح دفتر و کاغذ از سطح زمین بالاتر باشد و اگر پشت میز قرار می‌گیرند، پشت آنها به صندلی چسبیده باشد و پاهایشان روی زمین قرار گرفته باشد (شکل ۳).

شکل ۳- نحوه درست نشستن

کودکان چپ دست باید به گونه‌ای قرار گیرند که در سمت چپ آنها کسی ننشسته باشد تا حرکت آرنج آنها در زمان فعالیت مزاحم کودک راست دست و خودشان نشود.

ب) توجه به چپ دست و راست دست بودن: بسیار اشتباه است که از ابتدا به کودکان بگویید که مداد را با کدام دست بگیرند. زیرا به‌طور طبیعی در حدود ۳ تا ۵ سالگی خود انتخاب می‌کنند.

در هر حال نباید به اجبار؛ کودک را برای گرفتن مداد در دست راست و یا چپ تحت فشار قرار داد. چنانکه تشویق او نیز برای انتخاب درست نیست (شکل ۴).

نکته

آنچه اهمیت دارد، درست گرفتن مداد در دست است.

شکل ۴- توجه به چپ دست و راست دست بودن کودک

همان گونه که اشاره شد، کودکان طی ۳ تا ۵ سالگی دست راست و یا چپ را بر می‌گزینند. معمولاً ۱۰ درصد کودکان چپ دست هستند و این بستگی به خانواده نیز دارد. استفاده از مدادهای سه گوش برای کودکان چپ دست بسیار مفید است، زیرا به راحتی می‌توانند مداد را کنترل کنند.

پ) نحوه در دست گرفتن مداد: مداد باید بین انگشتان به صورت آزاد و راحت قرار گیرد و انگشتان نباید هیچ فشاری بر آن وارد کنند. فشار بیش از اندازه باعث خستگی زودرس، در سنین بالاتر موجب بدخطی می‌شود. مداد باید بین انگشت شست و نشانه قرار گیرد و تکیه، آن بر انگشت میانه باشد. در این حالت انگشت شست و میانه نباید خمیدگی زیادی پیدا کنند و مداد باید در امتداد انگشت نشانه قرار گیرد. از طرفی مداد باید طوری در دست گرفته شود که انگشتان حتماً روی بدنه آن باشد، نه روی قسمت تراشیده و مخروطی شکل آن، تا کودک به نوک مداد و صفحه دفتر مسلط باشد.

نکته

کودکانی را که هنوز نمی‌توانند مداد در دست بگیرند، تحت فشار قرار ندهید. آنها با مشت کردن مداد را نگه می‌دارند.

از مدادهای شمعی بزرگ و قلم موهای بزرگ برای خط خطی استفاده کنید (شکل ۵).

در راست دست‌ها یک انگشت بالای مداد قرار می‌گیرد و چپ دست‌ها مداد را اندکی بالاتر از نوک در دست می‌گیرند.

ت) نحوه قرار گرفتن کاغذ: کاغذها تشویقی هستند برای علاقه‌مند کردن کودک به نوشتن؛ مهارتی که به مرور آسان‌تر می‌شود.

برای نوشتن بعد از کنترل در دست گرفتن مداد، به نحوه قرار گرفتن کاغذ مقابل کودک نیز توجه کنید. صفحه کاغذ باید به صورت عمودی در جلوی کودک قرار گیرد تا او بتواند خطوط عمودی را عمود بکشد و نه مایل. کودکان چپ دست یک گزینه طبیعی دارند که از سمت مقابل بنویسند. شما به عنوان مربی موظف هستید که علاماتی را در آغاز هر خط بگذارید که کودک از آنجا نوشتن و یا کشیدن را شروع کند (شکل ۶).

شکل ۶- صفحه کاغذ
علامت گذاری شده برای چپ دست‌ها

شکل ۵- مشت کردن قلم‌مو

پودمان پنجم: آماده کردن کودک برای نوشتن

ث) فاصله صحیح چشم از کاغذ: هنگام اثرگذاری بر کاغذ، چشم باید حدود ۳۰ سانتی متر با کاغذ فاصله داشته باشد. رعایت نکردن این فاصله سبب خستگی چشم می شود که در طولانی مدت به قوه بینایی آسیب می رساند. در ضمن خستگی چشم نیز چون خستگی گردن، دست و کمر، کودک را از ادامه فعالیت باز می دارد. ج) میزان نور در هنگام نوشتن: کم یا زیاد بودن نور در هنگام نوشتن باعث خستگی چشم و صدمه دیدن قوه بینایی می شود. متعادل ترین مقدار نور، نور طبیعی روز است که از پنجره سمت چپ به داخل اتاق و محل نوشتن می تابد. نور مستقیم آفتاب به دلیل شدت زیاد و نور هنگام طلوع و غروب آفتاب به دلیل ضعیف بودن، برای نوشتن مفید نیستند. تابش نور بر کاغذ باید از سمت چپ باشد. طبیعی است که در مورد چپ دست ها باید برعکس عمل شود.

فعالیت ۵: مطالب را مرور کنید، برای ۴ مورد از موارد مطرح شده عکس و یا تصویر تهیه کنید و مجموعه را در یک پوستر به نمایش بگذارید. با مراجعه به کتاب همراه هنرجو، معادل انگلیسی چهار مورد انتخابی خود را در پوستران بنویسید.

پوستر تهیه کنید

هدف توانمندسازی ۵-۵: هماهنگی چشم و دست برای نوشتن را توضیح دهد.

هماهنگی چشم و دست

فعالیت ۶: آیا از خود سؤال کرده اید که چرا کودکان نوشتن روی دیوار را دوست دارند؟ نتیجه را در کلاس گزارش کنید.

گفت و گو کنید

شاید ساده ترین پاسخ این باشد که دیوار یک کاغذ بزرگ است. اما آنچه دیوار را دلنشین می کند، علاوه بر بزرگی سطح، ناهماهنگی چشم و دست است و کودک نمی تواند در کادر بماند و از آن خارج می شود (شکل ۷).

شکل ۷- نقاشی روی دیوار

حرکت چشم و دست هماهنگ نیست و حرکت دست‌های کودک در آغاز سریع‌تر از حرکت چشمان او است؛ یعنی چشم نمی‌تواند به سرعت دست را تعقیب کند؛ از این رو وقتی بر کاغذ خطی می‌کشد، همیشه خطوط او از محدوده نقاشی بیرون می‌زند. به همین دلیل دیوارها برای او جذابیت خاصی دارند؛ اولاً بزرگ است، ثانیاً اثرگذاری او به راحتی قابل رؤیت است و هرچه می‌کشد، در کادر است. در مرحله خط خطی، هماهنگی بین دست کودک و حرکات چشم بسیار ضعیف است. خط‌هایی که می‌کشد، نامنظم و پراکنده است و به هر طرف می‌دود؛ زیرا او نمی‌تواند رابطه حرکت دست و اثر قلم را درک کند؛ در نتیجه ناهماهنگی ایجاد می‌شود.

بنابراین هماهنگی بین چشم و دست یعنی کودک بتواند هر آنچه را با دست انجام می‌دهد، هم زمان چشم او آن را دنبال کند. هماهنگی بین چشم و دست برای کلیه فعالیت‌ها به خصوص نوشتن ضروری است؛ زیرا کودک تدریجاً کشف می‌کند که خطوط و تأثیرات روی کاغذ با حرکت دست او ارتباط دارند و همین اکتشاف باعث می‌شود تا سعی کند جهت خطوط را در کنترل خود بگیرد.

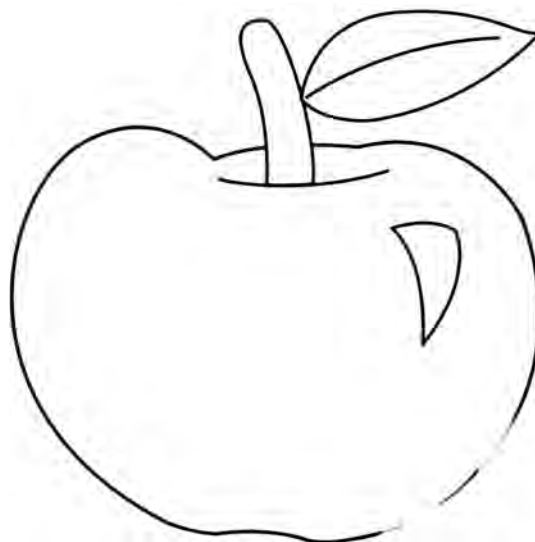
راهکارهایی برای هماهنگی چشم و دست

۱ استفاده از ابزار نوشتاری

■ استفاده از کاغذهای بزرگ برای خط خطی و نقاشی

■ در اختیار گذاشتن مدادهای کلفت و مداد شمعی برای خط خطی و ترسیم

۲ **ارائه تمرین‌های ترسیمی و نوشتاری:** که باید با سن و توانایی او هماهنگی داشته باشد. استفاده از دفاتر نقاشی شده برای رنگ آمیزی و یا کپی کردن نه فقط مفید نیست و بلکه به او لطمه می‌زند. اغلب این کودکان در این مرحله به جای رنگ کردن سیب، چنین تصویری را از آن ارائه می‌دهند (شکل ۸).

شکل ۸- تمرین ترسیمی نامتناسب با سن

شکل ۹- فرو کردن گل در سبد

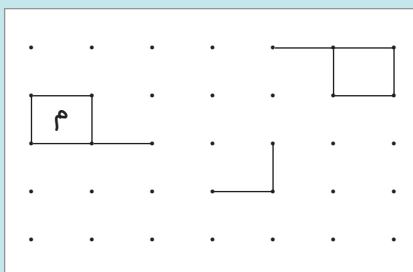
۲ استفاده از اشیا: علاوه بر در اختیار گذاشتن ابزار نوشتاری مناسب و ارائه تمرین‌های نوشتاری وصل کردن نقطه‌های خطوط منقطع، می‌توانید با اشیا و فعالیت‌های دیگر این هماهنگی را ایجاد کنید. مثلاً استفاده از گل‌های مصنوعی و فرو کردن ساقه‌های آنها در یک آبکش وارونه (شکل ۹) و یا بسیاری از فعالیت‌های دیگر که در کسب مهارت‌های عضلانی مطرح می‌شود.

فعالیت ۷: با توجه به نمایشگاهی که از آثار نقاشی کودکان ۲ تا ۵ سال تهیه کرده بودید، چند نمونه را که نقاشی‌ها از کادر بیرون زده است، جدا کنید و با همکاری همکلاسی‌هایتان یک روزنامه دیواری تهیه کنید.

تمرین کنید

از نقطه تا خط

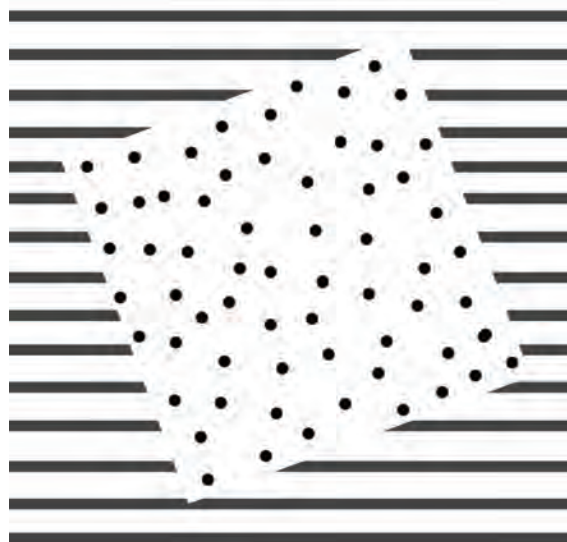
فعالیت ۸: آیا با دوستانان بازی نقطه و خرید خانه را انجام داده‌اید؟ از نقطه شروع می‌کنیم و به خط می‌رسیم. حال به چند گروه تقسیم شوید و این بازی را تا خرید خانه خطی ادامه دهید.

تمرین کنید

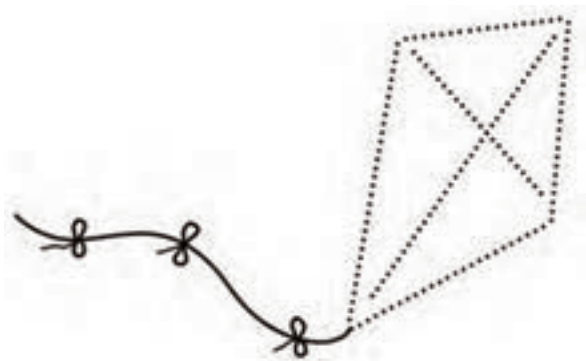

نقطه: در هندسه کوچک‌ترین اثر گچ روی تخته و مداد روی کاغذ را نقطه گویند. بنابراین دارای بُعد و یا عرض نیست. از طرفی، اولین عنصر بصری نقطه است که مبدأ پیدایش فرم است؛ به عبارتی، نقطه کوچک‌ترین جلوه بصری یک عنصر تصویری است؛ مثل یک برگ در فضا، یک نقطه در الفبا، یک لکه روی دیوار، یک قلوه سنگ درون رودخانه یا یک ستاره در آسمان.

ضرورت و اهمیت: کودکان اولین اثرگذاری خود را با نقطه شروع می‌کنند و در آموزش نیز با پر کردن نقطه‌چین‌ها و یا پر رنگ کردن آنها این موضوع را دنبال می‌کنند (شکل ۱۰).

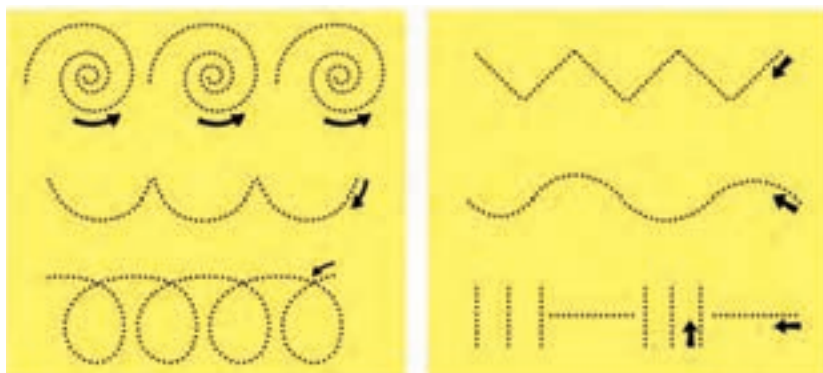
شکل ۱۰- نقطه چین‌ها

شکل ۱۱- پر کردن فاصله نقطه چین

آنها حتی قبل از آنکه کنترل مداد را در حدی که بتوانند بنویسند، داشته باشند، دوست دارند این فعالیت را انجام دهند. با استفاده از نقطه‌ها شما می‌توانید تمرین‌های دیگری ارائه دهید؛ اما به یاد داشته باشید که در مراحل اولیه فاصله نقطه‌ها زیاد باشد (شکل ۱۱).

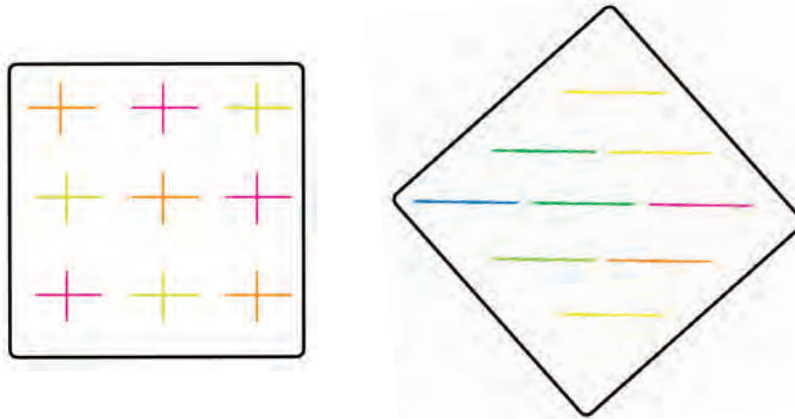
بعدها می‌توانید فرم نقطه چین‌ها را تغییر دهید و با پیچیدگی‌های آن کودک را برای نوشتن آماده کنید. در ترسیم باید به جهت نقطه چین‌ها توجه شود. این نکته را به کودک گوشزد کنید (شکل ۱۲).

شکل ۱۲- انواع نقطه چین

پودمان پنجم: آماده کردن کودک برای نوشتن

از آنجا که امتداد نقطه به خط می‌رسد، کودک با دنبال کردن نقطه چین می‌تواند خط‌های راست، زیگزاک، منحنی، ضربدر، ضخیم، نازک، عمودی، افقی و غیره ترسیم کند (شکل ۱۳).

شکل ۱۳- خط عمودی و افقی

- با برخی فعالیت‌ها (همانند موارد زیر) می‌توان کودک را بهتر با مفهوم خط آشنا کرد:
- روزنامه را در دست بگیرید و از بالا به پایین، برش‌های بلند بدهید و با فاصله، به صورت افقی کنار هم بچسبانید (شکل ۱۴). سپس، فاصله بین روزنامه‌ها را با پاستل به صورت افقی، رنگ‌آمیزی کنید.
 - کاغذ رنگی را در دست بگیرید و از بالا به پایین برش بدهید و مانند تصویر، به صورت عمودی و با فاصله بچسبانید. سپس فاصله بین کاغذ رنگی‌ها را به صورت عمودی، با پاستل رنگ‌آمیزی کنید (شکل ۱۵).

شکل ۱۵- برش‌های کاغذ رنگی

شکل ۱۴- برش‌های روزنامه

خط زمینه

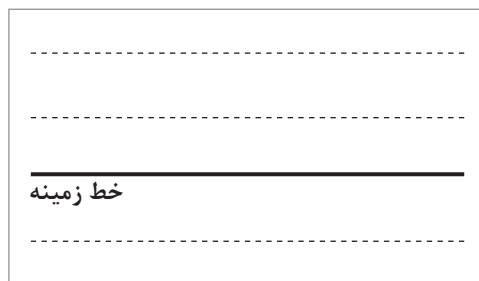
انتخاب و ترجیح دست راست به چپ و بالعکس، هماهنگی بیشتر بین چشم و دست و بالاخره پیدایش خطوط کنترل شده در نقاشی‌های کودکان، با رشد جسمانی و روانی کودک همراه است. خطوط اولیه کودک فاقد زمینه است و فضا برای او چیزهایی است که در اطرافش قرار دارد؛ بالا، پایین و یا در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند، بدون ارتباط با یکدیگر. اما به مرور کودک به رابطه خود و محیط اطرافش پی می‌برد. استفاده از خط زمینه نشانی از رشد طبیعی کودک است و در آنها عمومیت پیدا می‌کند. کودک از این پس با استفاده از خط زمینه آنچه می‌کشد روی خط زمین قرار می‌گیرد، کف اتاق، خیابان و بالاخره هر سطحی که کودک روی آن قرار دارد. سپس علاوه بر خط زمین، معمولاً او تصاویری را در بالای کاغذ می‌کشد (خط آسمان) و بین زمین و آسمان و هوا قرار دارد. پرندگان، هواپیما در فاصله بین زمین و آسمان کشیده می‌شود (شکل ۱۶).

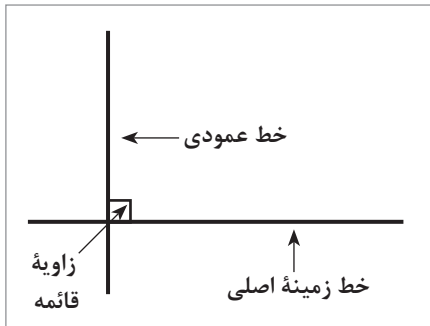
شکل ۱۶- نقاشی کودک برای درک خط زمینه

تعریف: خط زمینه، خطی است که موقعیت حروف و کلمات را در متن تعیین می‌کند و جایگیری حروف در سطرها نسبت به آن تنظیم می‌شود. در بحث آمادگی برای نوشتن، آشنایی با خط زمینه کودک را به جایگاه حروف در صفحه می‌رساند. خط زمینه در اصطلاح خوشنویسی «خط کرسی» نیز نامیده می‌شود. خط زمینه بر دو نوع است:

۱ خط زمینه افقی: در راستای افق به صورت خوابیده رسم می‌شود و باعث می‌شود تمام حروف هم‌شکل در فاصله یکسانی از آن قرار گیرند و به زیبایی سطر افزوده شود (شکل ۱۷).

شکل ۱۷- خط زمینه افقی

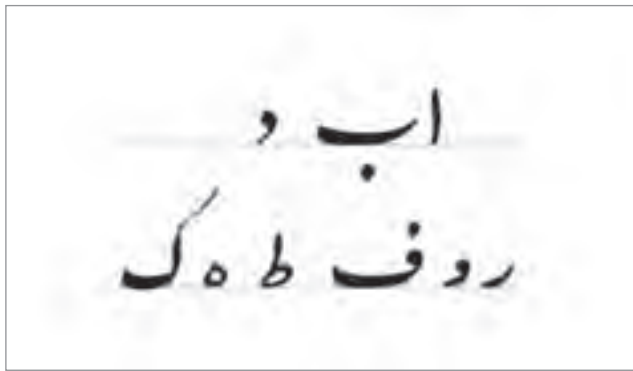

شکل ۱۸- خط زمينه عمودی

۲ خط زمينه عمودی (ایستاده): خط فرضی است که بر خط زمينه افقی (محور اصلی) عمود است و زاویه نگارش حروف و کلمات نسبت به آن سنجیده می‌شود (شکل ۱۸). در نظر داشتن این خط باعث می‌شود تا حروفی مانند (ا- ل- م و نظیر آنها) که حرکت مداد در آن بیشتر در محور عمودی است، نسبت به این خط مقایسه گردد و در نتیجه کج و ناموزون نوشته نشود.

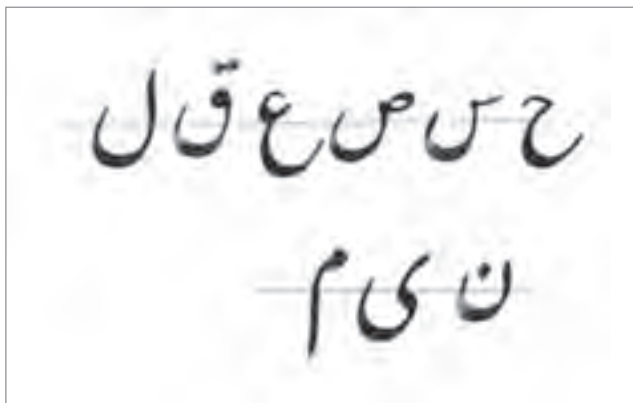
حروف الفبا از لحاظ قرارگیری نسبت به خط زمينه

حروف الفبا با توجه به موقعیت قرارگیری شان نسبت به خط زمينه به دو دسته تقسیم می‌شوند:
 ۱- حروفی که همواره بالای خط قرار می‌گیرند (شکل ۱۹).

شکل ۱۹- حروف بالای خط زمينه

۲- حروفی که در وسط خط زمينه قرار می‌گیرند (شکل ۲۰).

شکل ۲۰- حروف وسط خط زمينه

فعالیت ۹: برای آموزش اشکال حروف الفبا با نقطه چین و استفاده از خط، دفترچه‌ای با همکلاسی هایتان طراحی کنید.

تمرین کنید

پرورش عضلات دست برای نوشتن

فعالیت ۱۰: چرا و چگونه پوشیدن لباس به کسب مهارت نوشتن می‌تواند منجر شود؟ در این زمینه گفت‌وگو کنید.

گفت‌وگو کنید

نوشتن فرایندی است که در طی زمان و با توجه به توانایی‌های کودک صورت می‌گیرد و بسیاری از مشکلات نوشتن به پرورش ندادن عضلات دست بر می‌گردد. از این رو باید نسبت به کسب مهارت عضلات دست توجه شود؛ زیرا در غیر این صورت، کودک به در دست گرفتن مداد و کنترل آن و ترسیم قادر نخواهد بود. از این رو نیاز داریم در جهت پرورش عضلات دست دو مرحله را طی کنیم:

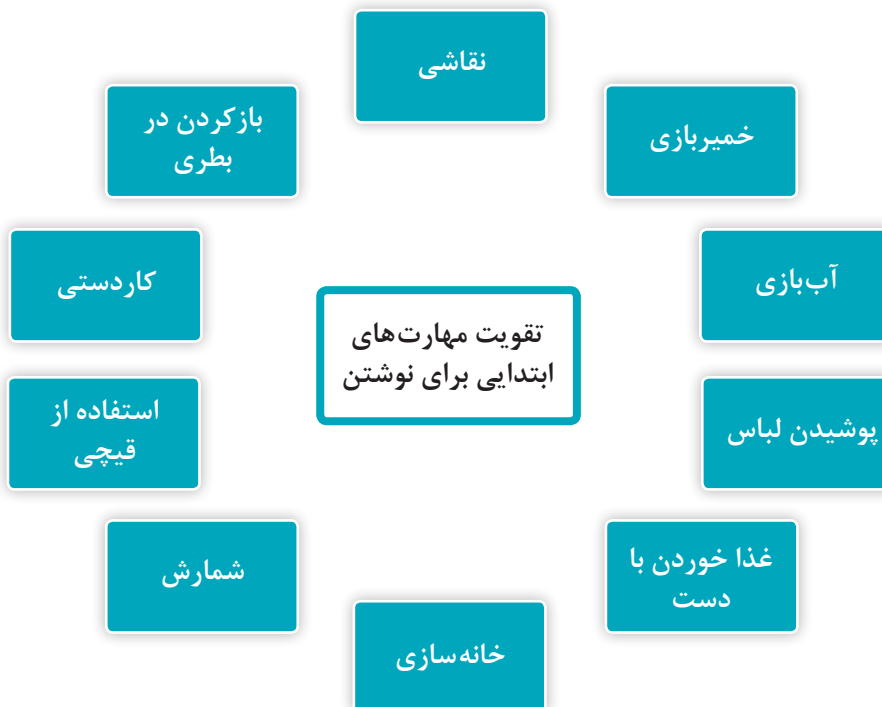
الف) مهارت‌های ابتدایی

ب) مهارت‌های پیشرفته

برای صحیح نوشتن، طبیعی است که باید مانند کلیه فعالیت‌های جسمانی تمرین و ممارست صورت گیرد. لذا در این مورد، فعالیت‌هایی وجود دارند که کودک در طی روز با انجام آنها به صورت بازی و فعالیت آموزشی و غیره به طور غیرمستقیم تجاربی کسب کرده و مهارتی را به دست می‌آورد که نهایتاً زمینه‌ساز مهارت‌های پیشرفته است.

الف) مهارت‌های ابتدایی

برای کسب این مهارت فعالیت‌هایی برای تقویت آن پیش‌بینی شده است که عبارت‌اند از (نمودار ۲):

هدف توانمندسازی ۶-۵: فعالیت‌های آموزشی برای پرورش هماهنگی چشم و دست کودکان به منظور نوشتن طراحی و اجرا کند.

روش‌های تقویت مهارت‌های ابتدایی

۱ ساخت کاردستی: کاردستی نه تنها باعث تقویت مهارت کار با سرانگشتان و هماهنگی چشم و دست می‌شود، بلکه خلاقیت کودک را هم شکوفا می‌کند. کودک را دعوت کنید تا هنرنمایی کند و در این میان از وسایل مختلف با بافت‌های متفاوت مثل کاغذ، پارچه، پنبه، برگ، چوب و غیره کمک بگیرید. حتی می‌توانید تکنیک‌های مختلف را با هم ترکیب کنید و از کاغذ مچاله شده یا کولاژ استفاده کنید (شکل ۲۱).

شکل ۲۱- ساخت کاردستی

۲ قیچی کردن: اجازه بدهید کودک کار با قیچی را فرا بگیرد. ابتدا کودک تنها می‌تواند خطوط صاف را قیچی کند اما به مرور یاد می‌گیرد اشکال هندسی را در آورد. این کار نه تنها به افزایش خلاقیت او کمک می‌کند، بلکه مهارت‌های ظریف انگشتان و هماهنگی چشم و دست او را هم تقویت می‌کند. از کودک بخواهید روی کاغذ دور دست خودش را خط بکشد و بعد با قیچی آن را ببرد.

۳ نقاشی کشیدن با قلم‌های درشت: برخی مدارنگی‌ها و ماژیک‌ها از انواع معمولی قطورت‌تر هستند. در صورتی که کودکان در گرفتن مشکل دارند، از این نوع قلم‌ها استفاده کنید. بعد به مرور اندازه‌ها را کوچک‌تر نمایید و در نهایت، از انواع مختلف با اندازه معمولی استفاده کنید.

۴ شمارش با دست: از کودک بخواهید با انگشتانش برایتان تا ۵ بشمارد یا سکه‌ای را از روی میز به کمک شست و انگشت اشاره بردارد. می‌توانید از او بخواهید با ۲ انگشت مرتب میز را لمس کند؛ مثلاً اول با شست و انگشت اشاره، بعد با شست و انگشت وسط و تا آخر. می‌توانید از کودک بخواهید نخ را دور یک انگشت، بعد دور ۲ انگشت و بعد ۳ انگشت و در نهایت دور مچش بپیچد.

۵ خانه‌سازی: وسایل ساختمان‌سازی با اندازه‌های متفاوت برای کودک بخريد و اجازه بدهيد با آنها سرگرم باشد.

شکل ۲۲- غذا خوردن با دست

۶ غذا خوردن با دست: شاید باور نکنید اما غذا خوردن با دست و به دهان بردن مواد غذایی و کندن آن با دندان همگی به تقویت عضلات سرانگشت کودکان کمک می‌کند. در ۴ سالگی کودک باید بتواند با کارد پلاستیکی مواد خام را تکه کند. این کار به هماهنگی چشم و دست او کمک می‌کند پس اگر توانایی این کار را ندارد با او باید تمرین کنید (شکل ۲۲).

۷ باز کردن در بطری: تمام کودکان به این کار علاقه نشان می‌دهند. بطری‌هایی با سایزهای مختلف در اختیار کودک بگذارید و اجازه بدهید با باز کردن و بستن آنها حرکت دست‌ها را تقویت کند.

۸ خمیربازی: خمیربازی، گل رس یا حتی خمیر نان در اختیار کودک بگذارید و اجازه دهید ابتدا اشکال ساده‌تری مثل توپ و مار و به مرور اشکال پیچیده‌تر و دو بعدی درست کند.

۹ نقاشی کردن: نقاشی با دست، قلم‌مو و یا اسفنج تمرین خوبی برای سرانگشتان کودکان است. سعی کنید به کودک ابزارهای مختلفی بدهید و او را با انواع تکنیک‌ها مثل آبرنگ، گواش، مداد رنگی، مداد شمعی و ... آشنا کنید.

۱۰ لباس پوشیدن: به کودک فرصت دهید تنهایی لباس پوشیدن را بیاموزد؛ ابتدا از پوشیدن جوراب، کفش، شلوار و لباس شروع کنید و به تدریج، دکمه بستن و بالا کشیدن زیپ و بستن بند کفش را به کودک آموزش دهید (شکل ۲۳).

شکل ۲۳- لباس پوشیدن

شکل ۲۴- آب بازی

۱۱ آب بازی: آب بازی تمرین خوبی برای تقویت دست‌های کودکان است و در ضمن می‌تواند در هماهنگی چشم و دست کودک تأثیرگذار باشد؛ در آب بازی به کودک ظروفی دهید تا آب را داخل آنها و از ظرفی درون ظرف دیگر بریزد. عروسک‌ها را به او بدهید تا حمام کند و آنها را بشوید (شکل ۲۴).

فعالیت ۱۱: با توجه به فعالیت‌های پیشنهادی بر پایه ارجحیت، به تشخیص خودتان آنها را شماره گذاری کرده و دلایل خودتان را گزارش دهید.

تمرین کنید

با توجه به مهارت‌هایی که طی فعالیت‌های گوناگون ذکر شد و کودکان هر روز کم و بیش با آنها سروکار دارند، بستر ذهنی و جسمانی کودک برای کسب مهارت نوشتن آماده شده است، لذا نیاز دارد با فعالیت‌های منسجم‌تر و آگاهانه‌تر، مهارت استفاده از عضلات دست را درونی کند.

ب) کسب مهارت‌های پیشرفته

فعالیت ۱۲: چرا آدم‌های مسن در نخ کردن سوزن مشکل دارند؟ در مورد آن در کلاس گفت‌وگو کنید.

گفت‌وگو کنید

ضعف در عضلات ظریف باعث می‌شود کودک هنگام نقاشی در بلند مدت و گرفتن مداد برای نوشتن دچار مشکل شود. او بسیار درشت می‌کشد و می‌نویسد؛ دستش زود درد می‌گیرد؛ و سرعت کار او در نوشتن کند می‌شود. به همین دلیل فعالیت‌هایی برای تقویت ماهیچه‌های ظریف پیشنهاد می‌شود. این فعالیت‌ها در ۵ گروه طبق نمودار زیر از آسان به مشکل طبقه‌بندی شده است.

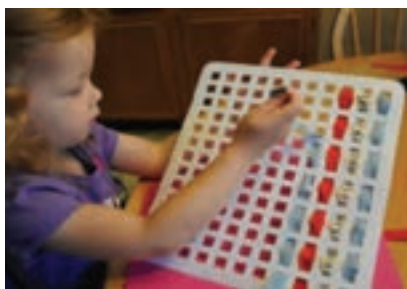
■ گرفتن

کودکان برای گرفتن گیره لباس از دو انگشت شست و اشاره خود استفاده می‌کنند (گرفتن چنگالی). این دو انگشت بیشتر از سایر انگشتان برای گرفتن مداد و اغلب فعالیت‌های روزانه ما استفاده می‌شوند، بنابراین تقویت آنها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

به علاوه، باز کردن گیره لباس مستلزم داشتن قدرت کافی است، هر چند در ابتدا برای کودکان دشوار است، اما به مرور عضلات دست آنها تقویت می‌شود و به خوبی از عهده این فعالیت بر می‌آیند. مسلماً اگر یک گیره لباس را به کودک بدهید و از او بخواهید آن را باز و بسته کند، به هدف خود دست نمی‌یابید؛ چرا که کودکان نیز مانند ما برای انجام هر فعالیت و بازی، هدفی در سر دارند. به همین دلیل شما می‌توانید بازی‌هایی برای تشخیص رنگ و عدد را با استفاده از گیره همراه کنید. برای مثال کودک باید گیره‌های هم‌رنگ را به بشقاب کاغذی، قطعه‌های لگو یا جعبه مقوایی متصل کند، یا به تعداد دایره‌های رنگی، گیره را به بشقاب وصل کند (شکل ۲۵).

شکل ۲۵- گرفتن اشیا

■ نخ کردن

از اسباب بازی‌های نخ کردنی موجود در بازار و یا از انواع دست‌ساز آن استفاده کنید، زیرا نقش مهمی در تقویت مهارت‌های ظریف کودکان دارد. بخاطر داشته باشید که هر چه سوراخ اشیاء کوچک‌تر و نخ شما باریک‌تر و منعطف‌تر باشد، مهارت بیشتری می‌طلبد. همچنین فعالیت‌های دوخت به مراتب بیشتر از سایر نخ کردنی‌ها، مهارت‌های حرکتی ظریف کودک را تقویت می‌کنند. این بازی به خودی خود برای کودکان جذاب و هدفمند است، اما شما باز هم می‌توانید آن را با تشخیص شکل، رنگ یا تقلید مناسب از الگو همراه کنید (شکل ۲۶).

شکل ۲۶- نخ کردن

برای کودکان زیر ۳ سال از مهره‌ها و قطعات بسیار کوچک استفاده نکنید.

نکته

■ چنگک‌ها

استفاده از انبر در گرفتن ذغال و یا انبرک‌های درون ظرف سالاد برای جابه‌جا کردن وسایل در اندازه‌ها و نرمی و سفتی متفاوت برای تقویت انگشتان بسیار کمک‌کننده هستند. باز هم هر چه اشیاء شما ریزتر باشند، جابه‌جایی آنها برای کودک چالش برانگیزتر است (شکل ۲۷).

حتماً قبل از شروع بازی، از تیز نبودن لبه‌های چنگک‌های فلزی، مطمئن شوید.

نکته

شکل ۲۷- برداشتن اشیاء با چنگک

■ باز و بسته کردن

مهارت‌های خودیاری بدین معنی است که کودک قادر به انجام کارهای شخصی خود باشد و استقلال خود را به مرور از ۳ تا ۶ سالگی کسب کند.

پوشیدن و در آوردن لباس‌های، باز و بسته کردن انواع زیپ‌ها و دکمه‌ها، چرخاندن کلید درها و قفل‌های مختلف، استفاده مناسب از قاشق، چنگال و چاقو بدون کشیف کردن خود، شستن دست‌ها و صورت، استفاده از دستشویی به تنهایی، مسواک زدن، گره زدن بند کفش و غیره، از جمله این مهارت‌ها هستند. البته تمامی این مهارت‌ها به مرور با افزایش سن (رشد مغز) و تمرین زیاد به وجود می‌آیند. برای مثال، اغلب کودکان در ۶ سالگی برای اولین بار موفق به بستن بند کفش خود می‌شوند (شکل ۲۸).

استفاده از چاقو مهارت بسیار زیادی می‌طلبد، بنابراین تا زمانی که کودک آمادگی آن را ندارد، با چاقوهای کند (کارد پلاستیکی یا چاقوهای اسباب‌بازی)، میوه‌هایی که به راحتی بریده می‌شوند و با نظارت کامل این مهارت را تمرین کنید.

نکته

شکل ۲۸- بازکردن و بستن

جا گذاشتن وصل کردن

دست‌ورزی، بازی، جابه‌جایی و ساختن با انواع اسباب‌بازی‌های چفت شونده و ساختنی با قطعات کوچک، عروسک‌های بسیار ریز و اسباب‌بازی‌های مینیاتوری حتی اگر چیز خارق‌العاده‌ای نیز ساخته نشود، صرف دست گرفتن، و تحریک عصب‌ها و ماهیچه‌های کف دست و انگشتان موجب تقویت مهارت‌های ظریف می‌شود.

برای جذابیت بیشتر برای کودک، این فعالیت را می‌توانید با شمارش، دسته‌بندی رنگ و شکل و غیره ترکیب کنید. همچنین جایگاه‌های متفاوتی برای قرار دادن این اشیا روی آنها، بسازید تا علاوه بر تقویت مهارت‌های ظریف و هدف دار شدن بازی، هماهنگی چشم و دست و دقت و تمرکز را نیز پرورش دهید (شکل ۲۹). مانند؛ عروسک‌های بندانگشتی، وسایل آشپزخانه یا حیوانات پلاستیکی بسیار کوچک، ماشین‌های ریز، لگوهای دارای قطعات کوچک تر، دکمه‌های رنگی کوچک و بزرگ.

تمرین کنید

فعالیت ۱۳:

- از ۵ گروه پیشنهادی برای کسب مهارت پیشرفته، ۳ گروه را انتخاب کنید، تصویر یا فعالیتی به آن اضافه کنید و در کلاس ارائه دهید.
- شما می‌توانید نمونه‌هایی از دسته‌های مختلف را بسازید و در کلاس ارائه دهید.

شکل ۲۹- جا گذاشتن اشیا

هدف توانمندسازی ۵-۷: تجسم فضایی در نوشتن را توضیح دهد.

برای پرورش تجسم فضایی در نوشتن شناخت دو مفهوم فضا و مکان ضروری است.

مفهوم تجسم فضایی

تمرین کنید

فعالیت ۱۴: چشم‌های خود را به مدت چند ثانیه ببندید و باغی را تجسم کنید. تصویر ذهنی خود را از باغ ترسیم کنید.

آیا باغ ذهن شما پر از درخت است؟ گل‌های باغ چه رنگی است؟ آیا این باغ را قبلاً در واقعیت و یا در خیال دیده بودید؟ برای رفتن به این باغ خیالی از چه مسیری گذشتید؟ آیا نوع درخت کاری و چیدمان بوته‌ها درست بود؟ آیا می‌توانید بگویید حدوداً چند درخت در باغ خیال شما روییده بود؟ آنچه شما در رابطه با تجسم باغ و ویژگی‌های آن انجام دادید، نمایانگر تجسم فضایی شماست. باغی که ترسیم کردید، در واقع تصویر ذهنی شماست که با کمک مداد و کاغذ و رنگ به آن لباس واقعیت پوشانده‌اید. (تجسم فضایی)

نقاشی سایر دوستانتان را نگاه کنید و یا از آنها بپرسید که باغ آنها چه شکلی است؟ آیا به تنهایی در باغ قدم می‌زدند و یا همراه کسی (فردی، میان فردی) به رنگ برگ‌ها و گل‌ها توجه داشتند. (طبیعت‌گرا). بالاخره گروهی با شعر و موسیقی باغ را تجسم کردند (موسیقی و زبان) و یا از شاخه‌ها بالا رفتند، دویدند و پریدند (حرکتی).

تمام دوستانتان مانند شما تجسم کردند؟ یا هر کدام با ویژگی‌های فردی خودشان. آنها به تنهایی یا با دوستان باغ را گشتند، به موسیقی، شعر و حرکت توجه نمودند، گل‌ها و درختان را دیدند. اما در تجسمشان فضا و مکان غایب بود. تعجب نکنید همه از شکل باغ گفتند و باغ در نگاه همه یک مکان و یک فضا است، اما هویت فضا و مکان برای شخصی به نام هوارد گاردنر^۱ (۱۹۸۷) که در زمینه هوش فعالیت داشت، متفاوت بود. او هویت جدیدی به مکان و فضا داد. در نگاه گاردنر هوش فضایی یعنی طرح سؤال‌های فراوان در مورد نحوه:

- کارکرد اشیا
- لذت بردن از بازی با ارقام و اعداد
- ایجاد معماهای منطقی
- توجه به طبقه‌بندی و موضوعات علمی
- و به همین ترتیب هوش مکانی یعنی:
- گزارش تصاویر به طور واضح
- توانایی خواندن نمودارها و جداول
- علاقه به خیال پردازی
- مهارت در طراحی و اشکال سه بعدی

- لذت در فعالیت هنری
- پرداختن به خط خطی کردن کتاب و برگه‌های خود
- آموختن از تصاویر بیش از متن نوشته شده.

فرایند تجسم فضایی در نوشتن

کودکان از ۲ سالگی مفهوم تجسم فضایی را با حرکت مداد به جلو و عقب، افزودن نقطه اثرگذاری دست بر لیوان و بشقاب نشان می‌دهند.

در ۲ تا ۳ سالگی این مفهوم با کشیدن خطوط عمودی و افقی و دایره‌های ناقص توسعه می‌یابد. آنها خیلی زود به تفاوت میان تصویر و خطوط چاپی پی می‌برند.

اغلب کودکان علامت‌گذاری روی کاغذ را که شروع کرده بودند، بین ۳ و ۴ سالگی سعی می‌کنند نوشتن واقعی را تجربه کنند، اما چندان نمی‌توانند تفاوتی بین نوشته و نقاشی قائل شوند، حتی زمانی که حروف الفبا را کپی می‌کنند و یا نام خودشان را می‌نویسند.

وقتی کودک نام خود را می‌نویسد، تکرار این کلمه آشنا ممکن است مفاهیم مهمی را که شامل مجموعه حروف و ترتیب حروف است، به او یاد بدهد؛ اما موارد زیر را به یاد داشته باشید:

- کودک توالی ثابت حروف را در کلمه از طریق نوشتن نام خود یاد می‌گیرد.
- نوشتن نام «خود کودک»، اولین عامل تشویقی به نوشتن است.
- در ۵ تا ۶ سالگی ترکیب حروف و تعداد حروف را یاد می‌گیرد و بدین ترتیب فرایند تجسم فضایی در نوشتن شکل می‌گیرد.

نکته

هدف توانمندسازی ۸-۵: فعالیت‌های آموزشی به منظور پرورش تجسم فضایی برای نوشتن کودکان طراحی و اجرا کند.

پرورش تجسم فضایی در کودکان

شکل ۳۰- طبقه‌بندی

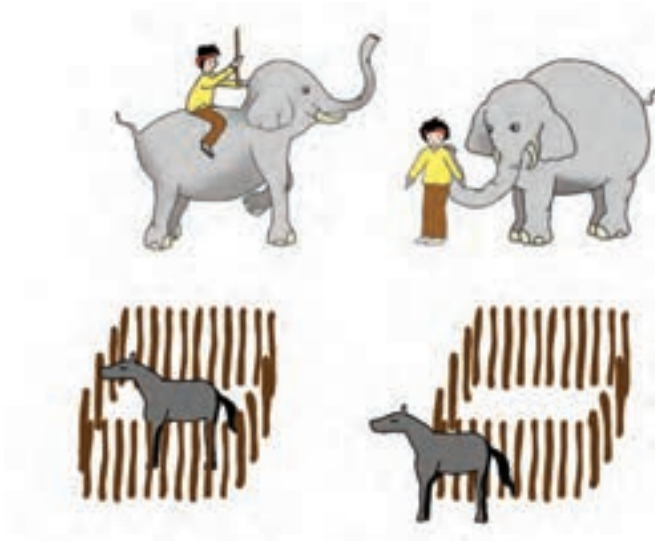
- با دادن اشیای گوناگون مانند مکعب‌های خانه‌سازی، دکمه، کفش‌هایی در سایزهای مختلف، حتی جوراب و نظیر آنها، کودک را به طبقه‌بندی رنگ، اندازه، و شکل تشویق کنید (شکل ۳۰).
- با انتخاب چند تصویر می‌توانید به آنها پازل ۲ قطعه برای استفاده در سنین پایین و چند قطعه برای سنین بالاتر تهیه کنید تا کودک جای هر یک را تشخیص دهد.
- با پرسش‌های متعدد، کودک را به نام بردن و

یودمان پنجم: آماده کردن کودک برای نوشتن

توصیف اشیا تشویق کنید.

■ با بردن کودک به یک محل خیالی (باغ وحش، پارک، اسباب بازی فروشی) از او بخواهید فضای آنجا را برای شما توصیف کند.

مفهوم مکانی

شکل ۳۱- مفهوم مکانی

کودکان در ابتدا بین مفاهیم و خواص اشیا مثل شکل و رنگ تفاوتی قائل نیستند و درک مفاهیم، شاخص خوبی برای میزان رشد توانایی ذهنی کودک و توسعه کاربردی آنها است (شکل ۳۱). منظور از مفاهیم مکانی، توجه به راست و چپ، بالا و پایین، داخل و خارج، جلو و عقب است.

بالا و پایین

جلو و عقب

مفاهیم مکانی

راست و چپ

داخل و خارج

نمودار ۴- مفاهیم مکانی

این مفاهیم معمولاً در زندگی روزمره آنان تمرین و تکرار می‌شود. اما در زمینه خواندن و نوشتن تأکید ما بیشتر روی جهات (بالا و پایین، راست و چپ) است. این دو مفهوم (فضا و مکان) در کتاب‌خوانی و نوشتن به کرات استفاده می‌شوند؛ لذا زمانی که برای او کتاب می‌خوانید باید روی نکاتی چون ورق‌زدن و خواندن کتاب از راست به چپ، نگاه کردن سطرها از بالا به پایین و نشان دادن شخصیت‌های مورد علاقه در جای جای صفحات (سمت راست و یا سمت چپ یا غیره) تأکید کنید.

نکته

چنانچه کودک توانست براساس تجارب ملموس خود این مفاهیم (داخل و خارج، عقب و جلو و غیره) را به کار گیرد، بدین معنا نیست که درک کاملی از این مفاهیم دارد لذا باید تا ۷ و ۸ سالگی با استفاده از اشیای واقعی روی این مفاهیم تمرین کنید.

پرورش شناخت مفاهیم مکانی در کودکان

- کمک کنید تا موقعیت اشیا را تشخیص دهد.
- با دادن دستورالعمل‌های ساده او را به اجرا تشویق کنید. مانند:
 - قاشق را درون کاسه بگذار.
 - کتاب را از زیر میز بردار.
 - دست چپ را روی چشم‌ها بگذار.
 - با دست راست لیوان را بردار.
- در فعالیت‌های روزانه روی مفاهیم تأکید کنید.
 - مدادها توی کیف است.
 - خط کش بالای میز است.
- از واژه‌های بالا، زیر، چپ، راست، جلو و غیره برای نشان دادن موقعیت اشیا استفاده کنید.
- بازی‌ها فرصت مناسبی برای درونی کردن این مفاهیم است. وقتی که با مکعب‌های چوبی خانه می‌سازد یا وقتی با مداد رنگی تصاویری را روی کاغذ ترسیم می‌کند.

تمرین کنید

فعالیت ۱۵: برای ارزیابی و آموزش مفاهیم مکانی بالا و پایین یا چپ و راست یک تصویر طراحی کنید.

جست‌وجو کنید

فعالیت ۱۶: با توجه به مفاهیم مکانی، یک شعر کودکانه را از کتاب‌ها و یا سرودهای کودکان پیدا کنید و در کلاس ارائه دهید.

به کار ببندید تجربه کنید

جمع‌آوری اطلاعات طبیعتاً آگاهی را افزایش می‌دهد، اما داشتن اطلاعات و آگاهی کافی نیست. زیرا تا زمانی که اطلاعات به دست آمده از محتوا را، عملاً به کار نبندید و تجربه کسب نکنید، نمی‌توانید در امر آموزش موفق باشید.

از طرفی با توجه به اینکه مراحل رشد به مرور صورت می‌گیرد، آموزش نیز باید گام به گام باشد و این همان چیزی است که شما با آموخته‌هایتان در عمل انجام می‌دهید.

پیشنهادهایی برای طراحی فعالیت:

- استفاده از مدادهای مختلف، مداد شمعی، ماژیک ضخیم، مداد مثلثی و گچ‌های کوتاه که به کف دست نرسند. برای نوشتن مفید است. کودک باید با این ابزار تمرین کند؛
- یک توپ قابل انعطاف یا یک توپ کوچک نرم در اختیار کودک قرار دهید تا بفشارد؛
- پاره کردن کاغذ برای ساختن کلاژ یا خمیر کاغذی؛
- بازی با عروسک‌های خیمه شب‌بازی انگشتی؛
- فشردن اسباب‌بازی‌هایی که صدا تولید می‌کند؛
- نخ کردن مهره‌ها، وصل کردن وسایل ساختمان‌سازی و یا حلقه‌های زنجیر به یکدیگر
- برداشتن اشیای کوچک مثل ماکارونی، ریختن آنها داخل ظرف یا فنجان؛
- **ترسیم دوایر:** کودک می‌تواند دوایر بزرگی را با یک دست یا دو دست، در جهت عقربه‌های ساعت و یا بالعکس روی تخته سیاه ترسیم کند؛
- **باز و بسته کردن:** با در اختیار گذاشتن پیچ و مهره و قفل و کلید، کودک را به انجام دادن این کار تشویق کنید؛
- **الگوها، قالب‌ها (اشکال هندسی):** حروف و اعداد را می‌توان به صورت الگوهای بریده از مقوا یا پلاستیک تهیه و برای کپی یا بریدن در اختیار کودک قرار داد؛

نکته

برای جلوگیری از لغزش، الگوها را با گیره به کاغذ محکم کنید به کودک بگویید که حدود شکل مورد نظر را با انگشت خود یا با مداد رنگی روی کاغذ ترسیم کند. شابلون‌هایی که در بازار وجود دارند مناسب هستند. طلق‌های بی‌استفادهٔ رادیوگرافی و ظروف پلاستیکی بهترین موادی هستند که می‌توان برای ساختن قالب و الگو از آنها استفاده کرد.

- **ترسیم از روی مدل (کپی کردن):** اشکالی پر رنگ را روی یک صفحهٔ کاغذ سفید بکشید، بعد روی آن کاغذ نازکی قرار دهید. از کودک بخواهید که از روی آن اشکال کپی کند. می‌توانید در بدو امر از خطوط مورب و دایره استفاده کنید و بعد خطوط افقی، عمودی، اشکال هندسی و بالاخره حروف و اعداد را به کار گیرید. کودک می‌تواند از مداد رنگی یا مداد زغالی هم استفاده کند؛

■ **پرورش حرکات نوشتن با دیگر وسایل:** نقاشی انگشتی یا نوشتن روی سینی خاک رس یا روی سینی ماسه در جهت حرکات مربوط به نوشتن، تمرین مطلوبی است. لایه‌ای از ماسه، آرد، نمک و یا خاک رس را در سینی شیرینی‌پزی قرار دهید. آنگاه از طرح‌های مخصوص نقاشی انگشتی برای تمرینات دستی استفاده کنید، با انگشت، یا قلم نقاشی، می‌توان برای طراحی اشکال، حروف، اعداد استفاده کرد. همچنین برای تمرین دادن دست، می‌توان از اسفنج مرطوب نیز برای طراحی روی تابلو سود برد. براساس آنچه یاد گرفته‌اید و فعالیت‌هایی که طراحی کرده‌اید. حال آموخته‌هایتان را با کودکان تجربه کنید. طبق نمودار زیر، هماهنگی چشم و دست برای نوشتن در چهار مبحث طراحی شده است. شما با راهنمایی هنرآموز و با توجه به علایق و نیازهای خود از هر مبحث حداقل یک یا دو فعالیت انجام دهید.

فهرست فعالیت‌های هماهنگی چشم و دست برای نوشتن	
نقطه خط	هماهنگی چشم و دست
هم شکل را پیدا کن	
گرسنه‌ام، مرا به غذا برسان	از نقطه تا خط
پرکردن خطوط	
ببر و بچسبان	مهارت‌های ابتدایی
بازی با دست و انگشت	
پیچ پیچ، پیچاندن	مهارت‌های پیشرفته
کاملم کن	

نمودار ۵- هماهنگی چشم و دست برای نوشتن

هماهنگی چشم و دست برای نوشتن

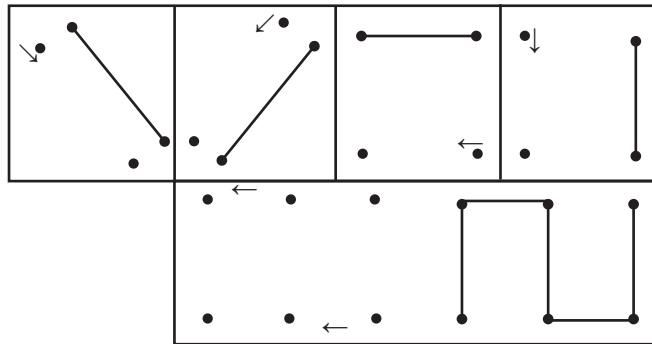
فعالیت‌هایی برای هماهنگی چشم و دست

۱ نقطه خط

هدف: هماهنگی چشم و دست

وسایل لازم: مداد و کاغذ

مراحل اجرا: به هر کودک کاغذی بدهید که رویش نقطه گذاری شده باشد و از او بخواهید با توجه به الگو، نقاط را به هم وصل کند (شکل ۳۲).

شکل ۳۲- نقطه و خط

- طرز کار (نقطه آغاز و پایان) و نیز طرز صحیح گرفتن مداد تذکر داده شود.
- تا زمانی که فعالیت‌های اولیه را یاد نگرفته است، تعداد نقطه‌ها و خطوط را زیاد نکنید.

نکته

۲ هم شکلم را پیدا کن

هدف: هماهنگی چشم و دست و تشخیص اشکال

وسایل لازم: کاغذ و مداد

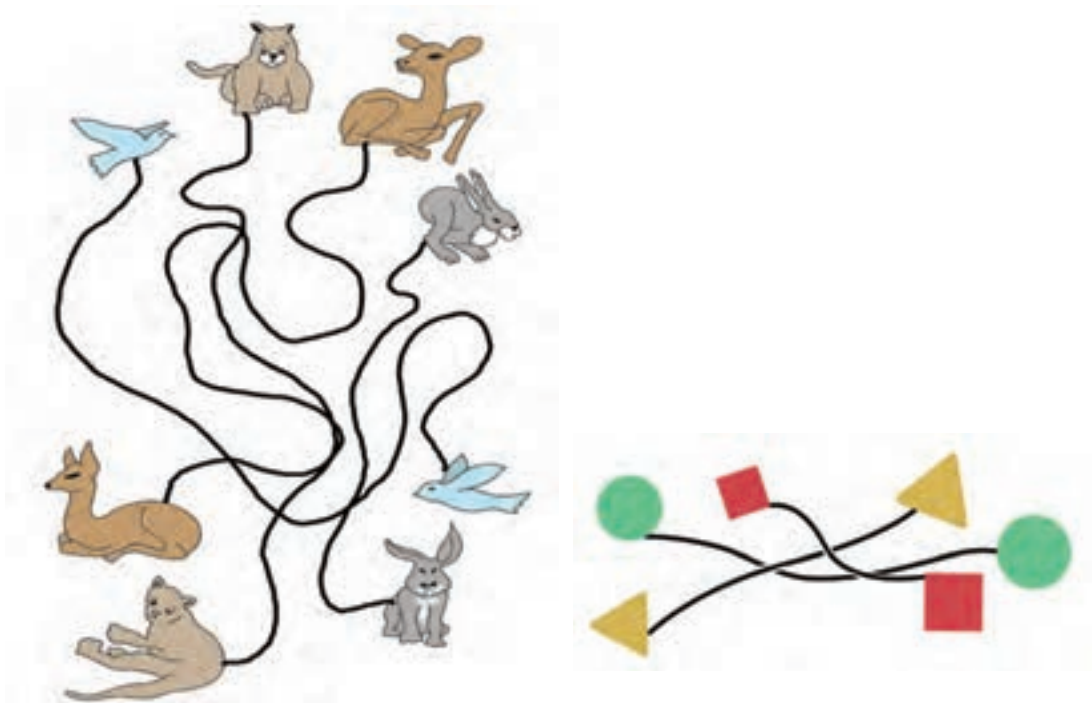
مراحل اجرا: چند شکل هندسی را که دو به دو مشابه هستند، روی کاغذ بکشید، به کودکان بدهید. از آنها بخواهید که با ترسیم خط، اشکال مشابه را به هم وصل کنند (شکل ۳۳)

کودکان می‌توانند اشکال مشابه را با یک رنگ مشخص کنند؛ مثلاً دایره را با خط قرمز و یا مربع را با خط سبز.

می‌توانید تعداد اشکال را بیشتر کنید یا اندازه‌ها را متفاوت کنید؛ مثلاً چند دایره با قطرهای مختلف و یا چند لیوان. از کودکان بخواهید ضمن رنگ کردن حیوانات، هر حیوان را با یک طناب رنگی به حیوان مشابه‌اش وصل کنند. این فعالیت می‌تواند با پر رنگ کردن خطوط و یا کشیدن پر پیچ و تاب ادامه یابد.

نکته

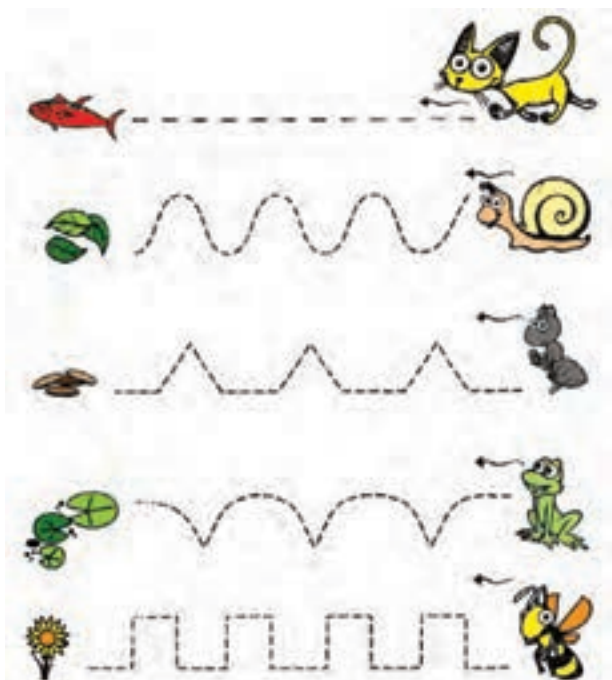
شکل ۳۳- وصل کردن

فعالیت‌هایی برای «از نقطه تا خط»

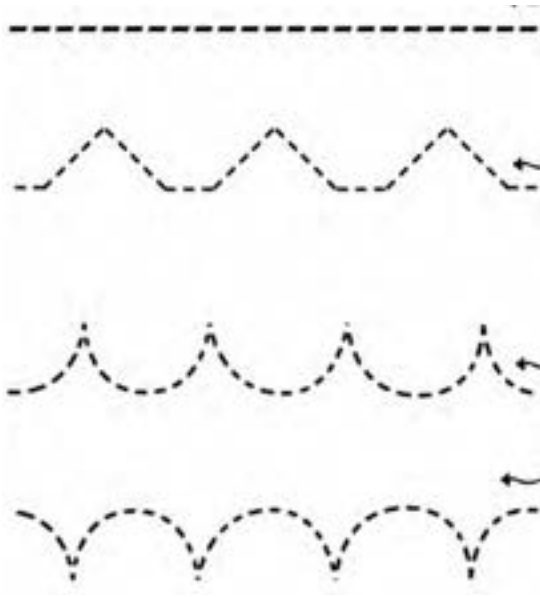
1 گرسنه‌ام مرا به غذایم برسان

هدف: درک مفهوم انواع خط

اجرا: ابتدا با انگشتان و سپس با مداد خطوط را پر کنید (شکل ۳۴).

شکل ۳۴- انواع خط

شکل ۳۵- پرکردن خطوط

۲ پر کردن خطوط

هدف: درک مفهوم نقطه و انواع خط
اجرا: ابتدا با انگشت و سپس با مداد نقطه‌ها را به هم وصل کنید (شکل ۳۵).

فعالیت‌هایی برای مهارت‌های ابتدایی

۱ ببر و بچسبان

هدف: پرورش مهارت‌های ابتدایی دست
مواد لازم: قیچی، روزنامه‌های باطله و چسب
با استفاده از قیچی‌های نوک پهن به کودکان فرصت دهید تا تصاویر را از جملات ببرند و روی مقوا بچسبانند.

۲ بازی با دست و انگشت

هدف: تمرین برای کسب مهارت‌های ابتدایی دست
اجرا: از بچه‌ها بخواهید در دو ردیف مقابل هم قرار گیرند. سپس هر یک حرکتی را با دست‌ها انجام دهند و گروه دوم آن را تقلید کنند. نوبت این بازی بعداً به گروه دیگر می‌رسد. مهم، تنوع و انجام درست حرکت است. حرکاتی مثل پاره کردن فرضی روزنامه، تکان دادن دست‌ها و باز و بسته کردن آن، وانمود کردن، بستن پیچ یا مهره، باز کردن در و غیره.

فعالیت‌هایی برای مهارت‌های پیشرفته

۱ پیچ پیچ، پیچاندن

هدف: تمرین برای انگشت‌ها و مهارت‌های پیشرفته دست
مواد لازم: یک گلوله کاموا و یک لوله مقوایی
مراحل اجرا:
الف) گلوله کاموا را در دست بگیرید روبه‌روی کودک بایستید.
ب) لوله مقوایی را به کودک بدهید.
پ) سر نخ را به کودک بدهید.

ت) کودک باید نخ را به دور لوله بپیچاند.
 ث) در مرحله بعدی، جای کودک و مربی عوض می‌شود و این بار کودک گلوله را در دست می‌گیرد و مربی آن را به دور لوله مقوایی می‌پیچاند (شکل ۳۶).

نکته

باید دقت کنید که گلوله از دست شما و یا لوله مقوایی از دست کودک نلغزد.

شکل ۳۶- پیچاندن کاموا

۲ کاملم کن

هدف: تقویت دقت و مهارت‌های حرکتی دست

وسایل لازم: کاغذ و مداد

مراحل اجرا:

الف) چند تصویر را که دو به دو مشابه‌اند و یکی از تصاویر کامل و دیگری ناقص است، روی کاغذ بکشید به کودک بدهید.

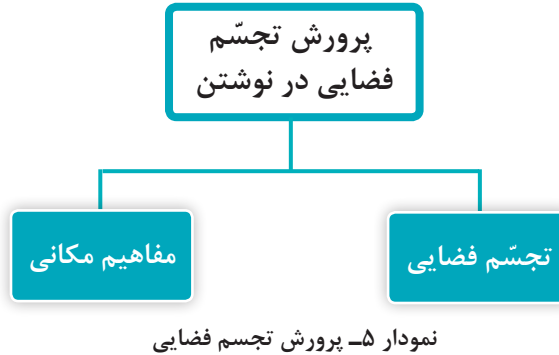
ب) از کودک بخواهید تصاویر ناقص را کامل کند (شکل ۳۷).

شکل ۳۷- کامل کردن

طبق نمودار زیر هماهنگی پرورش تجسم فضایی در نوشتن در دو مبحث طراحی شده است. شما با راهنمایی هنرآموز و با توجه به علایق و نیازهای خود از هر مبحث حداقل یک یا دو فعالیت انجام دهید.

پرورش تجسم فضایی در نوشتن

فهرست فعالیت‌های پرورش تجسم فضایی	
خرس گرسنه	تجسم فضایی
یک روز تابستان	
توپ من کجاست؟	مفاهیم مکانی
من کجا هستم؟	
به چپ چپ، به راست راست	
راست و چپ	

فعالیت‌هایی برای تجسم فضایی

۱ خرس گرسنه

هدف: تجسم فضایی برای یک تصویر اجرا: با توجه به تصاویر از کودکان بخواهید قصه‌ای ساده بگویند و فضای قصه را تجسم کنند. قصه آنها را بنویسید (شکل ۳۸).

شکل ۳۸- تجسم فضا در تصویر

۲ یک روز تابستان

هدف: تجسم فضایی در قصه

اجرا: کودکان قصه‌ای براساس تصاویر روبه‌رو بگویند و شما آن را بنویسید. مهم این است که بتوانند فضا را تجسم کنند و یا آن را به تصویر درآورند (شکل ۳۹).

شکل ۳۹- تجسم فضا در قصه

فعالیت‌هایی برای مفاهیم مکانی

۱ توپ من کجاست؟

هدف: آموزش مفاهیم مکانی (شکل ۴۰)

اجرا: از کودکان بپرسید که در تصاویر توپ کجا قرار گرفته است؟

شکل ۴۰- توپ من کجاست؟

۲ من کجا هستم؟

هدف: آموزش مفاهیمی چون داخل، خارج، بالا، پایین، وسط یا میان

مواد لازم: یک کارتن بزرگ که سر و ته آن باز باشد؛ یک صندلی محکم یا یک بلوک سیمانی؛ تعدادی تصویر از اشیاء یا حیواناتی که روی میز، توی قفس، زیر میز و غیره قرار گرفته‌اند.

مراحل اجرا:

الف) کودکان را کنار هم به صف کنید. جعبه خالی و صندلی را جلوی آنها قرار دهید.
ب) از آنها بخواهید کارهایی را که می‌گویید، انجام دهند.

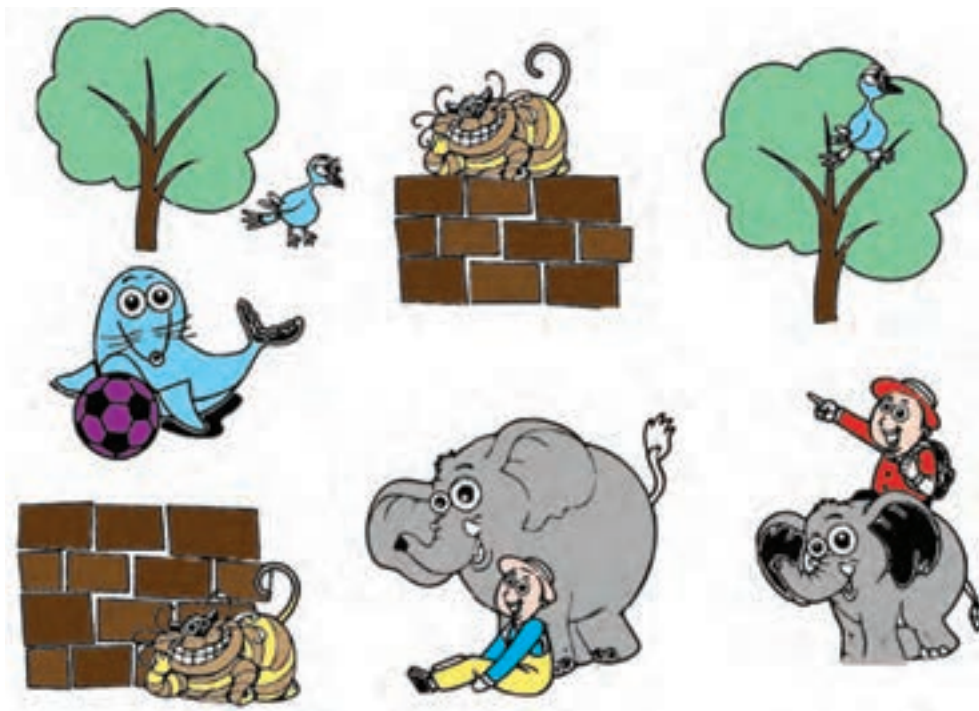
«علی باید برود توی جعبه؛ یا روی صندلی»

پ) مفاهیم را چندین بار با کودکان تمرین کنید.

ت) در کلاس تصاویر را به بچه‌ها بدهید و از آنها بخواهید گربه‌ای را که بالای دیوار است، با مداد زرد رنگ‌آمیزی کنند. به همین ترتیب، سایر مفاهیم را با رنگ‌های مختلف مشخص نمایند (شکل ۴۱).

ث- تصاویر رنگ‌آمیزی شده؛ هر کودک را ارزیابی کنید و چنانچه کودکی در بعضی مفاهیم مشکل دارد، تمرین را با او ادامه دهید.

ج) در حیاط و در موقع استفاده از وسایل بازی در فضای باز می‌توانید این مفاهیم را تمرین کنید. بالای سرسره، پایین و یا داخل کلاس، خارج از کلاس، بالای تخته و غیره به همین ترتیب سایر مفاهیم را به کودکان بیاموزید؛ سریع، کند - آرام، بلند - روشن، تاریک - سرد، گرم و غیره.

شکل ۴۱- کارت‌های مفاهیم مکانی

۳ به چپ چپ، به راست راست

هدف: یادگیری مفاهیم چپ و راست

وسایل لازم: به ابزار خاصی نیاز نیست.

مراحل اجرا:

الف) فعالیت را با یک بازی شروع کنید و از کودکان بخواهید حرکات شما را تقلید کنند.

ب) حرکات را شروع کنید و ضمن حرکت نام آن عمل را بیان کنید. (پريدن، راه رفتن و...) (پ) سپس از کودکان بخواهيد که به صورت یک نیم دایره بایستند. شما باید جلوی بچه‌ها بایستید، اما توجه داشته باشید که چپ و راست شما بر عکس کودکان است، وقتی مقابل آنان می‌ایستید؛ (ت) به سمت راست بچرخید؛ ضمن چرخیدن اعلام کنید: «به سمت راست می‌چرخید، حالا به سمت چپ و...» (ث) دست راست را روی پای راست قرار دهید. (ج) دست چپ را روی سرتان بگذارید.

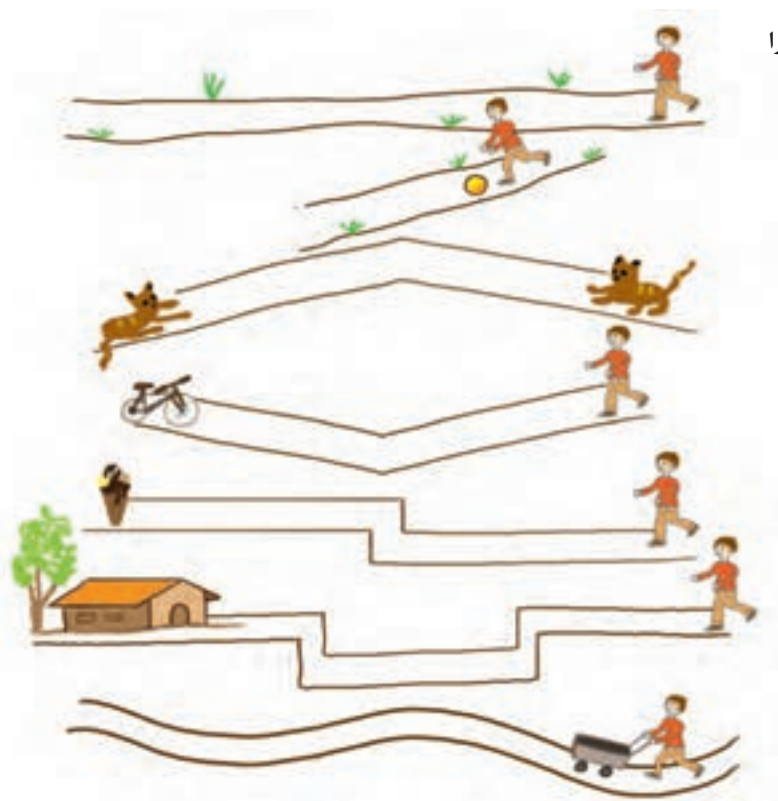
- برای کودکان کوچک‌تر می‌توانید دست راست و چپ را با دو نوار قرمز و سبز مشخص کنید و در مراحل اولیه نام رنگ‌ها را بگویید، سپس مفهوم راست و چپ را بیشتر توضیح دهید.
- در این فعالیت می‌توانید حرکات متفاوتی را با توجه به سن و توانایی کودکان اجرا کنید.

۴ راست و چپ

هدف: حرکت چشم از راست به چپ

وسایل لازم: مداد و کاغذ

مراحل اجرا: تصاویری شبیه موارد زیر بکشید و به کودک بدهید و از او موارد زیر را بخواهید (شکل ۴۲):

با ترسیم خط مستقیم توپ را از سمت راست به چپ ببرد.

رسیدن گربه به مادرش

رسیدن مرد به دوچرخه‌اش

رسیدن به بستنی

رفتن به خانه

راندن در جاده

شکل ۴۲- هماهنگی چشم و دست (آموزش راست و چپ)

تمرین کنید

- ۱ فهرست واریسی از مراحل نوشتن کودکان ۴ساله را تهیه کنید. کودکی را طبق فهرست تهیه شده، مشاهده کنید و گزارش آن را بنویسید.
- ۲ یک فعالیت آموزشی برای هماهنگی چشم و دست کودکان طراحی کنید.
- ۳ برای کسب مهارت در نوشتن (ابتدایی و پیشرفته) دو فعالیت طراحی کنید.
- ۴ یک پوستر تصویری برای مشکلات نوشتاری کودکان تهیه کنید.
- ۵ برای آموزش خط زمینه ۳ فعالیت طراحی کنید.

خود ارزیابی پایان پودمان ۵				
واحدیادگیری: آماده کردن کودک برای نوشتن				
این کاربرد برای ارزیابی مهارت‌های شما در واحدیادگیری آماده کردن کودک برای نوشتن تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز، سه و کمترین امتیاز، یک است. براین اساس خود را ارزیابی کنید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	موارد			
۱	۲	۳		
۱			تا چه حد می‌توانید فهرست واریسی از مراحل نوشتن کودکان ۵ ساله را تهیه کنید؟	
۲			تا چه حد می‌توانید فضای آموزشی در راستای نوشتن کودکان مهیا کنید؟	
۳			تا چه حد می‌توانید فعالیت‌هایی برای هماهنگی چشم و دست کودکان طراحی و اجرا کنید؟	
۴			تا چه حد می‌توانید تجسم فضایی کودکان را توسعه دهید؟	

ارزشیابی شایستگی آماده کردن کودک برای نوشتن

	شرح کار:	<p>تهیه فهرست و ارسای مراحل نوشتن برای سنین مختلف با توجه به مراحل آنها و ارائه گزارش طراحی فعالیت برای هماهنگی چشم و دست برای نوشتن مانند نقاشی با انگشت، جا گذاشتن و غیره طراحی فعالیت برای سازمان دهی فضا مانند نور هنگام نقاشی، نشستن یک چپ دست و راست دست و غیره؛ طراحی فعالیت برای پرورش تجسم فضایی و مکانی مانند چپ و راست، داخل و خارج، کشیدن تصویر یک آدمک در بالا و پایین و غیره؛ طراحی هر فعالیت با توجه به موارد زیر انجام می شود:</p> <p>نام فعالیت: نوع فعالیت:</p> <p>هدف فعالیت: مکان فعالیت:</p> <p>زمان فعالیت: وسیله و ابزار مورد نیاز:</p> <p>سن کودکان: تعداد کودکان:</p> <p>تعداد مربی و مربی یار: روش کار:</p>																												
	استاندارد عملکرد:	آماده کردن کودک برای نوشتن از طریق شناخت مراحل نوشتن و سازمان دهی فضا برای نوشتن، هماهنگی چشم و دست و پرورش تجسم فضایی در نوشتن بر اساس منابع علمی و آموزشی معتبر، استانداردهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش و دستورالعمل های سازمان بهزیستی کشور																												
	شاخص ها:	توسعه شناخت نوشتن (زمان و مراحل) سازمان دهی فضا برای نوشتن (نور، نشستن، چپ دست و راست دست بودن، ابزار و غیره) هماهنگی چشم و دست برای نوشتن (روش های تقویت استفاده از دست ها و انگشتان، هماهنگی چشم و دست) پرورش تجسم فضایی در نوشتن سازمان دهی فضا برای نوشتن تجسم فضایی (تجسم فضا و مفاهیم مکانی در نوشتن)																												
	شرایط انجام کار:	اجرای فعالیت های آموزشی در کارگاه هنرستان با توجه به شرایط زیر:																												
	مکان:	مرکز آزمون																												
	مواد و تجهیزات و ابزار:	لوازم التحریر و وسایل هنری																												
	استاندارد و سایر شرایط:	منابع علمی و آموزشی معتبر و استانداردهای آموزشی موجود در آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی																												
	ابزار و تجهیزات:	لوازم اداری مناسب - لوازم هنری																												
	منابع:	کتاب های آموزشی مرتبط - لوح های فشرده آموزشی																												
	معیار شایستگی:																													
		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr style="background-color: #e0f2f1;"> <th style="width: 15%;">ردیف</th> <th style="width: 15%;">مرحله کار</th> <th style="width: 15%;">حداقل نمره قبولی از ۳</th> <th style="width: 15%;">نمره هنرجو</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>۱</td> <td>توسعه شناخت نوشتن</td> <td>۱</td> <td></td> </tr> <tr> <td>۲</td> <td>سازمان دهی فضا برای نوشتن</td> <td>۱</td> <td></td> </tr> <tr> <td>۳</td> <td>هماهنگی چشم و دست برای نوشتن</td> <td>۲</td> <td></td> </tr> <tr> <td>۴</td> <td>پرورش تجسم فضایی در نوشتن</td> <td>۲</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: شایستگی های غیرفنی: یادگیری، مهارت گوش کردن، آموزش و کمک به فراگیری دیگران ایمنی: رعایت استانداردهای بهداشتی موجود در آیین نامه های بهزیستی - رعایت نکات ایمنی در به کارگیری ابزار و تجهیزات بهداشتی بهداشت: رعایت نکات بهداشتی در انجام فعالیت ها توجهات زیست محیطی: رعایت بهداشت و سالم سازی محیط - صرفه جویی در آب مصرفی و وسایل مصرفی نگرش: اهمیت دادن به انجام صحیح فعالیت های آموزشی در کوتاه ترین زمان</td> <td>۲</td> <td></td> </tr> <tr style="background-color: #e0f2f1;"> <td colspan="4" style="text-align: right;">میانگین نمرات</td> </tr> </tbody> </table>	ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو	۱	توسعه شناخت نوشتن	۱		۲	سازمان دهی فضا برای نوشتن	۱		۳	هماهنگی چشم و دست برای نوشتن	۲		۴	پرورش تجسم فضایی در نوشتن	۲			شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: شایستگی های غیرفنی: یادگیری، مهارت گوش کردن، آموزش و کمک به فراگیری دیگران ایمنی: رعایت استانداردهای بهداشتی موجود در آیین نامه های بهزیستی - رعایت نکات ایمنی در به کارگیری ابزار و تجهیزات بهداشتی بهداشت: رعایت نکات بهداشتی در انجام فعالیت ها توجهات زیست محیطی: رعایت بهداشت و سالم سازی محیط - صرفه جویی در آب مصرفی و وسایل مصرفی نگرش: اهمیت دادن به انجام صحیح فعالیت های آموزشی در کوتاه ترین زمان	۲		میانگین نمرات			
ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو																											
۱	توسعه شناخت نوشتن	۱																												
۲	سازمان دهی فضا برای نوشتن	۱																												
۳	هماهنگی چشم و دست برای نوشتن	۲																												
۴	پرورش تجسم فضایی در نوشتن	۲																												
	شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: شایستگی های غیرفنی: یادگیری، مهارت گوش کردن، آموزش و کمک به فراگیری دیگران ایمنی: رعایت استانداردهای بهداشتی موجود در آیین نامه های بهزیستی - رعایت نکات ایمنی در به کارگیری ابزار و تجهیزات بهداشتی بهداشت: رعایت نکات بهداشتی در انجام فعالیت ها توجهات زیست محیطی: رعایت بهداشت و سالم سازی محیط - صرفه جویی در آب مصرفی و وسایل مصرفی نگرش: اهمیت دادن به انجام صحیح فعالیت های آموزشی در کوتاه ترین زمان	۲																												
میانگین نمرات																														
		*حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی ۲ است:																												

- ۱ احدیان، محمد، مقدمات تکنولوژی آموزشی، نشر آبیژ، ۱۳۷۸.
- ۲ احمدآیی، آرزو، پرورش توانایی‌های ذهنی و رفع اختلالات یادگیری (ویژه معلمان و مشاوران) نشر مینا، ۱۳۸۲.
- ۳ احمدی، گیوی و دیگران، زبان و نگارش فارسی، نشر سمت، ۱۳۷۱.
- ۴ اسکوبرلین، دبور، تمرکز حواس خود را تقویت کنید، ترجمه: ملیحه وفایی، نشر سه نقطه، ۱۳۹۳.
- ۵ الدوسی، طیبه، فرایند گوش دادن فعال، دوگام پاسخ‌گویی و یادآوری، شماره ۷، فروردین ماه ۱۳۸۶.
- ۶ الدوسی، طیبه، فرایند گوش دادن فعال، رشد تکنولوژی، شماره ۱۸۳، اسفندماه ۱۳۸۵.
- ۷ الدوسی، طیبه، گوش دادن فعال، خطاهای بازدارنده، رشد تکنولوژی، شماره ۱۸۰، دی ماه ۱۳۸۵.
- ۸ الدوسی، طیبه، گوش دادن فعال، عاملی کلیدی در یادگیری، رشد تکنولوژی در سال ۲۲، ش ۱۷۹، آذرماه ۱۳۸۵.
- ۹ ای‌کولینان، برینس، برایم بخوان، فاطمه امیرناصری، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۲.
- ۱۰ ایچسون، جین، زبان و ذهن، ترجمه محمد فائض، انتشارات نگاه، ۱۳۷۲.
- ۱۱ ایزنسون، جان، اختلالات، زبان و گفتار در کودکان، ترجمه حمید علیزاده، انتشارات رشد، ۱۳۸۸.
- ۱۲ آرمسترانگ توماس، هوش‌های چندگانه در کلاس درس، مهشید صفری، ویرایش دوم، انتشارات مدرسه، ۱۳۸۳.
- ۱۳ برک لورا، روان‌شناسی رشد جلد ۱، ترجمه یحیی سیدمحمدی، نشر ارسباران، چاپ هجدهم، ۱۳۹۰.
- ۱۴ پولادی کمال، رویکردها و شیوه‌های ترویج خواندن، مؤسسه فرهنگی هنری پژوهشی - تاریخ ادبیات کودکان، ۱۳۸۷.
- ۱۵ پیازه، ژان، زندگی و پرورش کودک، ترجمه عنایت‌الله شکیباپور، انتشارات نیما، ۱۳۷۸.
- ۱۶ تبریزی، مصطفی، درمان اختلالات خواندن، نشر فراوان، ۱۳۸۷.
- ۱۷ تریسترداج راین و دیگران، برنامه آموزش خلاق برای پیش‌ازدبستان، مترجم دکتر فرخ‌لقاء رئیس و دیگران، انتشارات خجسته، ۱۳۹۳.
- ۱۸ چمبرز، دیویی، قصه‌گوئی و نمایش خلاق، ثریا قزل‌ایاغ، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۶.
- ۱۹ دیبلو، جیمز، وندرزندن، روان‌شناسی رشد، ترجمه حمزه گنجی، انتشارات ساوالان، ۱۳۷۶.
- ۲۰ رضی، محمد، نهج البلاغه، ترجمه مصطفی زمانی، انتشارات نبوی، ۱۳۷۱.
- ۲۱ روت، بتی، به کودک خود، خواندن بیاموزید، ترجمه منیژه گازرانی، نشر خجسته ۱۳۸۷.

- ۲۲ ریو، مارشال، انگیزش و هیجان، ترجمه سیدیحیی محمدی، نشر ویرایش، ۱۳۸۵.
- ۲۳ زاپس جک، هنر قصه‌گویی خلاق، مینو پرنیانی، انتشارات رشد، ۱۳۸۰.
- ۲۴ زندگی، بهمن، روش تدریس زبان فارسی، نشر سمت، ۱۳۷۸.
- ۲۵ سالومه، ژاک، گوش شنوا، ترجمه شهلا حائری، نشر قطره، ۱۳۸۹.
- ۲۶ سرایی، جاوید، ترانه‌های کودکان، نشر موج، ۱۳۹۱.
- ۲۷ سلیم، علاالدین، چگونه شنونده‌ای فعال باشیم، پیوند شماره ۲۳۹، اسفند ۱۳۸۲.
- ۲۸ سیف، علی‌اکبر، روان‌شناسی پرورشی، نشر آگاه، ۱۳۸۱.
- ۲۹ سیکوان میگوئیل، آموزش و مسئله دو زبانی، مترجمان اصغر واقدی، لیلی انگجی و دیگران، انتشارات ادیب پور، ۱۳۶۹.
- ۳۰ سینگر، دروتی، جی و تریسی، آرنن، کودک چگونه می‌اندیشد، ترجمه پرویز شریفی‌درآمدی، انتشارات سخن، ۱۳۷۷.
- ۳۱ شریفی، هدیه، آموزش توانایی‌های زبانی (خواندنی‌ها) (۴)، نشر لوح زرین، ۱۳۸۲.
- ۳۲ شریفی، هدیه، آموزش توانایی‌های زبانی (شنیدنی‌ها) (۱)، نشر لوح زرین، ۱۳۸۲.
- ۳۳ شریفی، هدیه، آموزش توانایی‌های زبانی (گفت‌وگوها) (۳)، نشر لوح زرین، ۱۳۸۲.
- ۳۴ شریفی، هدیه، آموزش توانایی‌های زبانی (گفتنی‌ها) (۲)، نشر لوح زرین، ۱۳۸۲.
- ۳۵ شریفی، هدیه، آموزش توانایی‌های زبانی (نوشتنی‌ها) (۵)، نشر لوح زرین، ۱۳۸۲.
- ۳۶ شریفی، هدیه، تأثیر ادبیات بر زبان کودک، نشر نویسندگان کودک و نوجوان، ۱۳۸۵.
- ۳۷ صادق، معصومه و همکاران، سند راهنمای برنامه درسی درس پرورش مهارت‌های کلامی کودک، ناشر سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش، تهران، ۱۳۹۴.
- ۳۸ صادقیان، نبی‌الله و دیگران، فعالیت‌های یاددهی - یادگیری، نشر توکا، ۱۳۸۵.
- ۳۹ صفاپور، عبدالرحمن، آموزش مهارت گوش‌دادن، نشر مدرسه، ۱۳۹۴.
- ۴۰ صفاپور، عبدالرحمن، آموزش مهارت نگاه‌کردن، نشر مدرسه، ۱۳۹۴.
- ۴۱ صفوی، امان‌الله، کلیات روش‌ها و فنون تدریس، نشر علمی، ۱۳۸۵.
- ۴۲ عمرانی، غلامرضا، راهنمایی معلم اول دبستان، نشر مبتکران، ۱۳۸۵.
- ۴۳ فابر، ادل، کلیدهای گفتن و شنیدن با کودکان و نوجوان، ترجمه زهرا جعفری، نشر صابرین، ۱۳۸۳.
- ۴۴ فیشر، رابرت، آموزش تفکر به کودکان، ترجمه مسعود ضیایی مقدم، نشر رسش، ۱۳۸۶.

- ۴۵ فیشر، رابرت، آموزش یادگیری، ترجمه فروغ کیانزاده، نشر رسش، ۱۳۸۶.
- ۴۶ قزل ایاغ ثریا، ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن، انتشارات سمت، ۱۳۸۳.
- ۴۷ قزل ایاغ، ثریا، ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن (مواد و خدمات کتابخانه‌ای برای کودکان و نوجوانان)، نشر سمت، ۱۳۸۳.
- ۴۸ کلارک رن، ۵۵ اصل برای کلاس‌داری موفق، مترجم فرشته مجیب، انتشارات پیشگامان پژوهش مدار، چاپ سوم، ۱۳۹۵.
- ۴۹ کول، کریس، کلید طلایی ارتباط، ترجمه: محمدرضا آل یاسین، نشر هامون، ۱۳۹۳.
- ۵۰ گرین، نانسی سوکول، پرورش کودک کنجکاو، مترجم فرشته مجیب، انتشارات مدرسه، چاپ سوم، ۱۳۹۱.
- ۵۱ گلمن، دانیل، هوش هیجانی، ترجمه نسرين پارسا، نشر رشد، ۱۳۸۹.
- ۵۲ گی، رابین، سرگرم کردن و آموزش دادن به کودکان پیش از دبستان، ترجمه ماندنا فرهادیان، نشر رشد، ۱۳۸۸.
- ۵۳ لطف‌آبادی، حسین، روان‌شناسی رشد، نشر آستان قدس رضوی، ۱۳۷۸.
- ۵۴ لوکاس، بیل، قدرت ذهن خود را ارتقا دهید، ترجمه سمیه موحدی فرد، نشر اتقان، ۱۳۸۸.
- ۵۵ ماسن، هنری و دیگران، رشد و شخصیت کودک، ترجمه مهشید یاسایی، نشر مرکز، ۱۳۹۲.
- ۵۶ محمودپور، آرزتا، روش‌ها و راهبردهای تقویت دقت و توجه، نشر مدرسه، ۱۳۹۵.
- ۵۷ محمود عربی، پرستو، آمادگی برای نوشتن، نشر گاج، ۱۳۹۵.
- ۵۸ مدیریت آفرینش هنری، فعالیت خوشنویسی (کتاب کار)، نشر کانون پرورش فکری کودکان، ۱۳۹۴.
- ۵۹ مسعودی، امید، خلاصه‌نویسی برای رسانه‌ها، نشر خجسته، ۱۳۸۵.
- ۶۰ منجیری، جان، تدریس مهارت‌های زبان به کودکان و نوجوانان، ترجمه: محمد محمدزاد، نشر هوا، ۱۳۸۷.
- ۶۱ ناعمی، علی محمد، روان‌شناسی آموزش خواندن، نشر آستان قدس رضوی، ۱۳۸۰.
- ۶۲ نعمت‌الهی، فرامرز، ادبیات کودک و نوجوان، انتشارات مدرسه، واثقی مینو، آموزش هنر، نقاشی و کاردستی، انتشارات فاطمی، ۱۳۹۲.
- ۶۳ نورتون، دونا، شناخت ادبیات کودکان، گونه‌ها و کاربردها (از روزن، چشم کودک)، ترجمه منصوره راعی و دیگران، نشرچیستا، ۱۳۸۲.
- ۶۴ ورنون، آن، آموزش مهارت‌های زندگی، ترجمه، مهرداد فیروز بخت، نشر دانژه، ۱۳۹۳.
- ۶۵ ولف، پاتریشیا، مغز و فرآیند یادگیری، مترجم: داوودبولقاسمی، انتشارات مدرسه، تهران ۱۳۸۲.
- ۶۶ ویسی‌نژاد، سیما و دیگران، آشنایی با اصول چکیده‌نویسی و فیش‌برداری، نشر سازمان عقیدتی سیاسی ناجا، ۱۳۸۹.

۶۷ هارتلی بروئر، الیزابت، ایجاد انگیزه در کودکان، ترجمه: احمد ناهیدی، نشر رشد، ۱۳۸۶.

۶۸ هینینگ، راث بیل، نمایش خلاق در کلاس درس، ترجمه: علی حسین قائمی، نشر انتخاب نو، ۱۳۸۱.

۶۹ Carter Dennis, Teaching Fiction in The Primary School David Fulton, 2000.

۷۰ Coordination Team Cardiff of Social Sciences, Handbook for Aimhigher... association Zolo, Cardiff university 2009.

۷۱ Persiani Kimberly, EdD, The organized Teacher's Guide To children's Literature, Mac Graw Hill, 2014.

۷۲ Ramsden Ashley and Sue Hollingsworth, The Storyteller's way, Hawthorn press, 2013.

۷۳ Scrivener Jim, Learning Teaching, Macmillan 2009.

۷۴ Whit Ehead Marian, The Development of Language and Literacy, P.C.P, 2005.

۷۵ Young Caroline, Entertaining and Educating young children, Saffron Hill London England, 2009.

۷۶ young caroline, Entertaining and Educating, Babies and Toddlers Saffron Hill, London England, 2009.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی جهت ایفای نقش خطیر خود در اجرای سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، مشارکت معلمان را به‌عنوان یک سیاست اجرایی مهم دنبال می‌کند. برای تحقق این امر در اقدامی نوآورانه سامانه تعاملی بر خط اعتبارسنجی کتاب‌های درسی راه‌اندازی شد تا با دریافت نظرات معلمان درباره کتاب‌های درسی نونگاشت، کتاب‌های درسی را در اولین سال چاپ، با کمترین اشکال به دانش‌آموزان و معلمان ارجمند تقدیم نماید. در انجام مطلوب این فرایند، همکاران گروه تحلیل محتوای آموزشی و پرورشی استان‌ها، گروه‌های آموزشی و دبیرخانه راهبری دروس و مدیریت محترم پروژه آقای محسن باهو نقش سازنده‌ای را بر عهده داشتند. ضمن ارج نهادن به تلاش تمامی این همکاران، اسامی دبیران و هنرآموزانی که تلاش مضاعفی را در این زمینه داشته و با ارائه نظرات خود سازمان را در بهبود محتوای این کتاب یاری کرده‌اند به شرح زیر اعلام می‌شود.

کتاب پرورش مهارت‌های کلامی کودک - کد ۲۱۱۳۱۲

ردیف	نام و نام خانوادگی	استان محل خدمت	ردیف	نام و نام خانوادگی	استان محل خدمت
۱	لیلا انوشه	هرمزگان	۱۶	فریبا حمیدی	گیلان
۲	روناک غفاری	کردستان	۱۷	فاطمه مرادی	سیستان و بلوچستان
۳	ریحانه اسمعیلی کرانی	چهارمحال و بختیاری	۱۸	فاطمه نوری	بوشهر
۴	رضیه سادات اسلامی نیا	یزد	۱۹	بهشته آصف نژاد	مازندران
۵	افسانه جاودانی اصفهانی	شهر تهران	۲۰	نفیسه تقوی کیش	گلستان
۶	زینب عزیزی قوچان	خراسان رضوی	۲۱	پوران جعفری باغنی	کرمانشاه
۷	مریم نصیری پور	یزد	۲۲	شهلا هوشمند	فارس
۸	فریبا فرج پور	کرمان	۲۳	مهری صارمی	همدان
۹	طاهره گل گلی	شهرستان‌های تهران	۲۴	رؤیا نیک اقبالی	کهگیلویه و بویراحمد
۱۰	زهرا برزویی	سمنان	۲۵	زهرا مطیعی	آذربایجان شرقی
۱۱	همدم سیدتقیان	خراسان شمالی	۲۶	نسرين قویونچی زاده	آذربایجان غربی
۱۲	مریم بختیارپور	ایلام	۲۷	مزگان عظیمی	البرز
۱۳	فاطمه زمانی مود	خراسان جنوبی	۲۸	پوران هادی لو	البرز
۱۴	فاطمه رستمی راوری	کرمان	۲۹	فریده رحیمی	اردبیل
۱۵	منصوره صاعد نیا	اصفهان			